

GALASI PÉTER–NAGY GYULA

Jövedelmek és munkanélküli-ellátások

A tanulmány a munkanélküli-ellátások két csoportjának (1. munkanélküli-járadék, álláskeresési és átképzési támogatás, valamint a 2. rendszeres szociális segély) célzását vizsgálta a KSH 2004. évi jövedelemfelvételének adatain. Azt találtuk, hogy a kétféle munkanélküli-ellátás viszonylag jól céloz: a támogatások inkább a jövedelemelosztás alján elhelyezkedőknek jutnak, bár a felső jövedelmi csoportok is részesednek belőlük, és a jövedelemelosztás legalját kevéssé érik el. A jövedelem-újraelosztási gyakorlatok eredményei arról tanúskodnak, hogy e támogatások megvonása jelentősen rontaná a legalsó jövedelmi pozíciókban lévők helyzetét (s emelné a szegénységi rátát), továbbá változatlan összegű támogatások újraelosztása a legalsó jövedelmi csoportok javára javíthatná a jövedelemelosztás alsó régiójában elhelyezkedők helyzetét, és mérsékelné a szegénységi rátát. A tanulmány második részében a rendszeres szociális segélyhez jutás valószínűségét elemezve, azt láttuk, hogy azok, akik esetében a jövedelemkritériumok teljesülnek, nagyobb eséllyel jutnak hozzá rendszeres segélyhez. A munkanélküliek jövedelmi státusán kívül a helyi munkaerő-piaci helyzet gyakorol erőteljes hatást a rendszeres szociális segélyhez jutás valószínűségére: magasabb munkanélküliségi ráta mellett az egyének nagyobb eséllyel részesülnek e támogatásból.*

Journal of Economic Literature (JEL) kód: D31, D63, I32, J38, J65, J68.

A munkanélküliek jövedelemtámogatásainak célzása meglehetősen összetett probléma, amely egyebek mellett felöllelheti az optimális jövedelemátcsoportosítás (beleértve az optimális adók és elvonások) kérdéskörét, az eszközök úgynevezett ellenőztő hatásának vizsgálatát, a programok jóléti szerepeinek, valamint a jogosultsági szabályok tényleges érvényesülésének elemzését. Ebben a tanulmányban – amely a témában korábban végzett kutatásaink folytatásának tekinthető – a munkanélküliek jövedelemtámogatásainak célzását két oldalról közelítjük. Először az ellátások jóléti hatását, azaz a rászorultság és a támogatások elosztásának összefüggéseit elemezzük, azt vizsgálva, hogy adott programhoz kapcsolódó támogatások milyen mértékben érik el az alacsony jövedelműeket. Ezután az aktuális szabályok szerinti jogosultsági kritériumok teljesülését vizsgáljuk

* A tanulmány a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal által támogatott, az MTA Közgazdaságtudományi Intézete által koordinált Az aktív munkaerő-piaci eszközök hatékonyságvizsgálata című kutatás keretében készült. Köszönjük *Keszthelyiné Rédei Mária* tanácsait az adatok használatához és *Molnár György* hasznos észrevételeit.

Galasi Péter egyetemi tanár, Budapesti Corvinus Egyetem, emberi erőforrások tanszék (e-mail: emberi.eroforrasok@uni-corvinus.hu).

Nagy Gyula egyetemi docens, Budapesti Corvinus Egyetem, emberi erőforrások tanszék (e-mail: emberi.eroforrasok@uni-corvinus.hu).

meg egy támogatási forma, a rendszeres szociális segély esetében. Itt a központi kérdés az, hogy a támogatás valóban a szabályok szerint jogosult személyekhez jut-e, illetve a megállapított jövedelmi kritériumon kívül játszanak-e szerepet más tényezők is a támogatás elnyerésében.

Az elemzéshez a Központi Statisztikai Hivatal mikrocenzushoz kapcsolódó, 2005-ben lebonyolított jövedelemfelvételét használjuk, amely az egyének és háztartások reprezentatív mintájának 2004. évi jövedelmeiről szolgáltat információkat.¹ A minta mérete (48 778 személy, 18 879 háztartás) – szemben más, kisebb jövedelemfelvételekkel – lehetővé teszi viszonylag alacsony gyakorisággal előforduló jövedelemforrások célzásának elemzését.² Az adatbázisra minden bizonnyal – hasonlóan más jövedelemfelvételekhez (Magyarországon például a Tárki háztartáspaneljéhez, illetve a Tárki-monitor felvételeihez vagy a KSH háztartási költségvetési felvételeihez) – igaz, hogy a mintának a leggazdagabb és a legszegényebb háztartások alulreprezentáltak, ennek ellenére úgy véljük, hogy éppen a minta méretéből adódóan egyedülálló adatforrás. A jövedelemfelvétel adatait kiegészítettük néhány változóval a KSH 2004-es TSTAR-adatbázisából és a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal regisztrált munkanélkülieket magában foglaló adatbázisából.

A tanulmány első felében – egyszerű jövedelemeloszlási mérőszámok segítségével – néhány jövedelemtámogatási forma (munkanélküli-járadék, álláskeresői és átképzési támogatás, munkanélküliek rendszeres szociális segélye) jóléti hatását, azaz az ellátások és a jövedelmi helyzet kapcsolatát vizsgáljuk meg. Külön kitérünk az adott támogatási forma újraelosztásának jövedelemelosztási következményeire is. A második részben egyetlen ellátási forma, a munkanélküliek rendszeres szociális segélye esetében azt vizsgáljuk, vajon az adott támogatás valóban a jogosultakhoz jut-e el, illetve hogy a segélyhez jutás valószínűségét a jogosultsági kritériumokon túlmenően milyen más tényezők befolyásolják.

A munkanélküli-ellátások jóléti hatásai

A jövedelemtámogatások jóléti hatásainak elemzése elsődlegesen ahhoz az irodalomhoz kapcsolódik, amely a jövedelemeloszlások és a (többnyire) pénzbeli támogatások közötti összefüggéseket vizsgálja.³ E vizsgálódások arra koncentrálnak, hogy egy adott támogatási forma a jövedelemeloszlás mely régióiban elhelyezkedő egyének, illetve háztartások számára jelent jövedelemtöbbletet, valamint hogy a támogatásból származó jövedelmek átcsoportosítása milyen jóléti nyereségekkel, illetve veszteségekkel jár együtt a jövedelmi skálán különböző pozíciókban elhelyezkedő egyének és háztartások számára.

¹ A felvétel keresztmetszeti, így az állásba lépésről (elhelyezkedésről) nem tartalmaz információt. Ezért az ellenőrzendő hatásokat az adatbázis segítségével nem tudjuk vizsgálni.

² A felvétel legfontosabb adatait lásd *Keszthelyiné* [2006a], [2006b], az alkalmazott módszerekről részletes felvilágosítást ad *KSH* [2006], elsődlegesen a szegénységre koncentrált *Éltető–Havasi* [2006].

³ A jövedelemeloszlás és a szegénység témájának jelentős magyar irodalma van. A Magyarországon eddig született legfontosabb összefoglaló munka: *Tóth* [2005]. Ezen túlmenően lásd: *Förster–Tóth* [1997], [1999], *Tóth* [1996], [2005], *Szivós–Tóth* [1998], *Gábos–Szivós* [2001], *Kapitány–Molnár–Virág* [2005]. A közelmúltban a Pénzügyminisztérium közgazdasági kutató osztályának munkatársai több tanulmányt publikáltak, amelyek a magyar jövedelemtámogatások jóléti hatásaival is foglalkoznak: *Benedek–Firle–Scharle* [2006], *Benedek–Lelkes* [2006], *Benedek–Lelkes–Scharle–Szabó* [2006], *Firle–Szabó* [2007]. A magyarországi jövedelemegyenlőtlenségekről, illetve a jövedelemtámogatások célzásáról számos munka született nem magyar szerzők tollából is, például: *Atkinson–Micklewright* [1992], *Jarvis–Micklewright* [1995], *Jarvis–Pudney* [1995], *Kattuman–Redmond* [2001a] és [2001b].

Míthogy itt nem célunk a gyermekek, tanulók és az idősek jövedelmi helyzetének elemzése, vizsgálódásunkat a nem tanuló aktív korúakra korlátozzuk, az elemzést a nem tanuló 16–59 éves személyekre végezzük el. Az elemzés során a Központi Statisztikai Hivatal súlyait alkalmazzuk. A táblázatos elemzésben úgynevezett teljeskörűsítő súlyokkal, a regressziós elemzések esetében a teljeskörűsítő súlyok segítségével kialakított analitikus súlyokkal dolgozunk. Ez utóbbi teszi lehetővé a mintánk méretének megfelelő standard hibák kiszámítását. Mintánk elemszáma 26 492 fő, ami a teljeskörűsítő súlyokkal felszorozva 5 474 937 főt tesz ki.

Jövedelemváltozónk a háztartás bruttó éves ekvivalens jövedelme.⁴ A jövedelemeloszlási mutatókat egyéni jövedelemrangsorok alapján számítjuk, azaz egyének háztartási jövedelem szerinti megoszlását elemezzük.⁵

Az elemzés – céljából adódóan – a jövedelemeloszlás alsó régióiban elhelyezkedőkre koncentrálna, azaz elsősorban azt vizsgáljuk, hogy az adott jövedelemforrás, valamint újraelosztása milyen mértékben befolyásolja a jövedelmi skála alsó pozícióiban elhelyezkedők jövedelmi helyzetét. Ha az adott jövedelmek a jövedelemeloszlás felső régióiban elhelyezkedők számára csekély jelentőségűek (mondjuk az összjövedelemben betöltött arányukat tekintve), akkor a jövedelmek újraelosztása a jövedelemeloszlás alapján elhelyezkedők javára e csoportok számára jelentős jóléti nyereséggel járhat, miközben a jövedelemeloszlás tetején elhelyezkedők számára az emiatt bekövetkező jóléti veszteségek csekélyek, esetenként érzékelhetetlenek. Ha ezt elfogadjuk, akkor – különösen a segélyjellegű támogatások esetében – egyes támogatásoknak a jövedelemeloszlás felső régióiban elhelyezkedők számára történő folyósítása az összjólét szempontjából nem hatékony.

Noha a felvételtől gyakorlatilag minden egyes jövedelemforrás azonosítható, elemszámkorlátok miatt a munkanélküliséggel kapcsolatosan kétféle jövedelmet különítettünk el. Az első a munkanélküli-járadék, álláskeresői és átképzési támogatás, amiből a mintánkban szereplők 9,5 százaléka, a második a munkanélküliek rendszeres szociális segélye, amiből a mintánk 7,3 százaléka részesül. A munkanélküli-járadék és az álláskeresői támogatás biztosítási típusú munkanélküli-ellátás, amely korlátozott ideig folyósítható, és feltétele a korábbi járulékfizetés (munkaviszony). Átképzési támogatásban a munkaerő-piaci képzésben részt vevő munkanélküliek részesülhetnek a képzés időtartamára. E három, az elemzésben egy csoportba sorolt támogatási forma közös jellemzője, hogy nincs jövedelemhatárhoz kötve. Ezzel szemben a munkanélküliek szociális segélye csak a meghatározott szintnél alacsonyabb jövedelmű munkanélkülieknek jár.

Tanulmányunknak ebben a részében nem foglalkozunk jogosultsági kritériumokkal, figyelmen kívül hagyjuk, hogy adott támogatások (bizonyos feltételek mellett) univerzálisak, alanyi joggal járnak, illetve jövedelemhatárhoz kötöttek-e, s hasonlóképpen azt is, hogy e jövedelmek biztosítási vagy nem biztosítási jellegűeknek tekinthetők-e. Pusztán az adott jövedelemforrás jövedelemeloszlási sajátosságait vesszük szemügyre.

⁴ Az ekvivalens jövedelmek előállításához az úgynevezett OECD2 skálát használjuk, ahol az első személy 1,0, minden további 15 éves és idősebb személy 0,5, a 0–14 éves gyermekek pedig 0,3 fogyasztási egységet képviselnek.

⁵ A jövedelmi rangsorok értelmezéséhez természetesen számos implicit (és nem feltétlenül reális) feltevessel kell élnünk. Például hogy a háztartás bruttó ekvivalens pénzbeli jövedelme jól jellemzi az egyének aktuális jövedelmi helyzetét, azaz a nem pénzbeli jövedelmek (illetve az adókedvezmények) nem változtatják meg az egyének pozícióját a jövedelmi skálán, hogy a nettó és a bruttó jövedelem rangsorai nem különböznek lényegesen egymástól, hogy a rövid távon (az adott évben) megfigyelt jövedelmek jól jellemzik az egyének hosszabb távú jövedelmi helyzetét stb.

A munkanélküli-jövedelmek és a jövedelemeloszlás

Először bemutatjuk a teljes minta jövedelemeloszlásának néhány jellegzetességét, majd az nem tanuló aktív korúak jövedelemeloszlási sajátosságait körvonalazzuk. Ezután megvizsgáljuk, hogy a szóban forgó, a munkanélküli-státussal összefüggő jövedelemforrások miképpen oszlanak meg a jövedelemskálán különböző pozíciókat elfoglaló egyének között. A jövedelemeloszlás különböző helyzetű csoportjait három mutatóval jellemezzük: a decilis, a huszad, valamint a mediánjövedelem hányada. E csoportok relatív jövedelmi helyzetének leírására négy jövedelemmutatót használunk: *a)* a jövedelemmel rendelkezők aránya, *b)* a jövedelmek értéke, *c)* a jövedelemhányad, végül *d)* az adott jövedelemforrás aránya a jövedelemben. Ezután néhány egyszerű újraelosztási gyakorlatot mutatunk be. Azt vizsgáljuk, hogy a támogatásokra szánt összegek változatlansága esetén milyen jóléti hatásokat tapasztalunk, ha az adott támogatásokat az adott jövedelemeloszlás alján elhelyezkedők számára (a jövedelemeloszlás tetején elhelyezkedők rovására) újra elosztjuk.

Nézzük meg először a legfontosabb jövedelemegyenlőtlenségi mutatók értékeit az teljes mintára nézve! A jövedelemeloszlási mutatókat nézve egy közepes jövedelmi egyenlőtlenségeket felmutató minta megszokott jellegzetességei tárulnak elénk (*1. táblázat*). A Gini-mutató értéke 0,3593, a Robin Hood-index szerint a jövedelmek mintegy 26 százalékát kellene újra elosztani, ha a jövedelemtizedek közötti jövedelmi egyenlőséget kívánnánk megvalósítani, a szegények aránya 9,7 százalék az itt használt szegénységi küszöb – *a mediánjövedelem fele* – alapján. A jövedelmi eloszlás alján elhelyezkedők (alsó decilis) az összjövedelem mintegy 3 százalékát, a középső decilisek 6–7 százalékát, míg a felső decilisek 16–28 százalékát birtokolják. A 10. percentilis a mediánjövedelem felével kénytelen beérni, míg a kilencvenötödik percentilis e jövedelem több mint háromszorosával rendelkezik.

Az egyének viszonylag csekély része él nagyon mély szegénységben: csupán 0,4 százalékukra igaz, hogy jövedelmük a mediánjövedelem legfeljebb húsz százalékát éri el (*2. táblázat*), a szegények több mint fele ugyanakkor éppen a szegénységi küszöb alatti

1. táblázat

Néhány egyenlőtlenségi mutató a teljes sokaságra

A decilis		A percentilis			Percentilishányados	
sor száma	jövedelem-hányada	sorszama	jövedelme			
			forint	a medián százalékában		
1.	3,0	10.	609 648	50,44	P90/P10	4,7
2.	4,4	20.	761 173	62,98	P90/P50	2,4
3.	5,3	30.	901 899	74,63	P10/P50	0,5
4.	6,2	40.	1 047 841	86,7	P75/P25	2,2
5.	7,2	50.	1 208 568	100,0	P75/P50	1,5
6.	8,3	60.	1 402 023	116,01	P25/P50	0,7
7.	9,8	70.	1 668 000	138,01		
8.	11,9	80.	2 080 198	172,12		
9.	15,5	90.	2 869 002	237,39		
10.	28,3	95.	3 711 037	307,1		

Gini: 0,34

Robin Hood-index: 25,8

A szegények aránya: 9,7

2. táblázat

Az egyének megoszlása aszerint, hogy a mediánjövedelem mekkora hányadát éri el

A mediánjövedelem hányada	Az egyének	
	megoszlása	kumulált megoszlása
0,1-nél kevesebb	0,2	0,2
0,1–0,2	0,3	0,4
0,2–0,3	1,2	1,6
0,3–0,4	3,1	4,7
0,4–0,5	5,1	9,7
0,5–0,6	7,8	17,5
0,6–0,7	8,4	25,9
0,7–0,8	8,6	34,5
0,8–0,9	8,2	42,7
0,9–1,0	7,3	50,0
1,0–1,1	6,6	56,6
1,1–1,2	5,3	61,9
1,2–1,3	4,8	66,7
1,3–1,4	3,9	70,6
1,4–1,5	3,5	74,1
1,5–1,75	6,6	80,7
1,75–2,0	4,34	85,0
2,0–2,5	6,2	91,2
2,5–3,00	3,5	94,7
3,0 vagy több	5,3	100,0
Együtt	100,0	

Megjegyzés: háztartások éves bruttó ekvivalens jövedelme, OECD2 skála, egyéni rangsor.

jövedelemmel rendelkeznek (5,1 százalékot tesz ki azoknak a száma, akik a mediánjövedelem 40–49 százalékával jellemezhető háztartásokban élnek), a minta jelentős hányada a szegénységi küszöb és a mediánjövedelem közötti sávban helyezkedik el (0,5–1,0 közötti értékek az összes személy mintegy 40 százalékára jellemzők), végül a mediánjövedelem kétszeresét egyéneink 15 százaléka éri el.

A tanulmányunkban részletesebben vizsgált nem tanuló aktív korúak sokasága vélhetően kedvezőbb egyenlőtlenségi mutatókkal jellemezhető. Ez látható a 3. táblázat adataiból, ahol a jövedelemeloszlást a teljes sokaságra számított mutatószámokkal jellemezzük (decilisek, huszadok, szegénységi küszöb, a mediánjövedelem hányada). A személyek a teljes mintára jellemzőnél kisebb arányban vannak jelen az alsó decilisekben – a legelső kivételével –, az alsó huszadokban, alacsonyabb közöttük a szegények aránya, s ennek természetesen éppen a fordítottja áll fenn a jövedelemeloszlás felső régióira nézve.

Ami az egyes jövedelemforrásokat illeti, a számunkra lényeges két támogatás (munkanélküli-járadék, álláskeresői és átképzési támogatás, valamint a munkanélküliek rendszeres szociális segélye) sajátosságait más jövedelmekkel összevetve értelmezhetjük. Azért, hogy ezt megtehessek – a két, munkanélküliséggel összefüggő jövedelemcsoporton kívül –, a következő jövedelemforrás-csoportokat különböztettük meg:

1. munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem,

3. táblázat

A nem tanuló aktív korúak megoszlása decilisek, huszadok,
a mediánjövedelem hányada szerint (százalék)

	Százalékos megoszlás	Kumulált megoszlás
<i>Decilisek</i>		
1.	9,1	9,1
2.	7,5	16,6
3.	7,2	23,8
4.	8,2	32,0
5.	9,2	41,2
6.	10,3	51,5
7.	11,1	62,6
8.	12,0	74,6
9.	12,6	87,2
10.	12,8	100,0
Együtt	100,0	
Szegények aránya	8,9	
<i>Huszadok</i>		
1.	5,0	5,0
2.	4,1	9,1
3.	3,8	12,9
4.	3,7	16,6
5.	3,6	20,2
6.	3,6	23,8
7.	4,1	27,9
8.	4,1	32,0
9.	4,5	36,5
10.	4,7	41,2
11.	5,0	46,2
12.	5,3	51,5
13.	5,5	57,0
14.	5,6	62,6
15.	6,0	68,6
16.	6,0	74,6
17.	6,3	80,9
18.	6,3	87,2
19.	6,4	93,6
20.	6,4	100,0
Együtt	100,0	
<i>A mediánjövedelem hányada</i>		
0,1-nél kevesebb	0,3	0,3
0,1–0,2	0,3	0,6
0,2–0,3	1,2	1,8
0,3–0,4	2,9	4,8
0,4–0,5	4,2	8,9
0,5–0,6	5,8	14,7
0,6–0,7	6,2	20,9
0,7–0,8	6,6	27,4

3. táblázat (folytatás)

	Százalékos megoszlás	Kumulált megoszlás
<i>A mediánjövedelem hányada</i>		
0,8–0,9	7,0	34,4
0,9–1,0	6,8	41,2
1,0–1,1	6,7	47,9
1,1–1,2	5,7	53,6
1,2–1,3	5,3	58,9
1,3–1,4	4,4	63,3
1,4–1,5	4,1	67,4
1,5–1,75	8,0	75,4
1,75–2,0	5,5	80,9
2,0–2,5	7,8	88,7
2,5–3,00	4,5	93,2
3,0 vagy több	6,8	100,0
	100,0	

2. alkalmi munkából származó jövedelem,
3. gyermekkel kapcsolatos ellátások 1. (gyes, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék),
4. gyermekkel kapcsolatos ellátások 2. (árvaellátás, gyermeknevelési, oktatási támogatások),
5. nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek (egyéb szociális segély és lakásfenntartási támogatás).

A 4. táblázatban az egyes jövedelemforrások decilisek, huszadok, illetve a mediánjövedelem hányada szerint bontott négy mutatója szerepel: *a)* a jövedelemforrásokkal rendelkezők aránya, *b)* a jövedelemforrások értéke (ezt a mutatót a nulla jövedelemmel rendelkező háztartásokban élő egyének nélkül számítottuk ki), *c)* a jövedelemhányadok (az adott csoport az adott jövedelemforrás mekkora hányadát tudhatja magáénak), valamint *d)* a jövedelemforrások aránya az adott csoport jövedelmében. Megjegyezzük, hogy a táblázatban nem a teljes eloszlásokat közöljük, ezért a megfelelő oszlopok celláinak összege sehol sem éri el az egyet, illetve a 100 százalékot.

Ami a jövedelemforrásokkal rendelkezők arányát illeti [lásd a 4. táblázat *a)* része], a standard eredményt kapjuk a munkaviszonyból, vállalkozásból, saját termelésből és befektetésből/vagyonból származó jövedelemre: a minta több mint kilenc-tizede rendelkezik e jövedelmekkel, s a jövedelemeloszlás aljától felfelé haladva az ilyen jövedelmekkel rendelkezők aránya emelkedik. Az alsó jövedelmi tizedben az arány 60 százalék alatti, a második tizedben az alsó tizedhez képest ugrásszerű – mintegy 29 százalékpontnyi – emelkedés figyelhető meg, a felső tizedben pedig gyakorlatilag mindenki rendelkezik ilyen jövedelemmel. Hasonlóképpen: az alsó huszad 44, a második huszad 72, a jövedelemeloszlás közepén elhelyezkedő tizedik huszadnak pedig 97 százaléka birtokol valamennyit e jövedelemforrásból. A mély szegénységben élők (a mediánjövedelem maximum 20 százalékát elérők) közül pedig kevesebb mint minden ötödik személy esetében találjuk meg e jövedelmeket.

A többi jövedelemforrás birtoklásának megoszlása vagy kiegyenlítettebb, vagy az ellenkező irányban változik – azaz előfordulása a jövedelemeloszlás alja felé haladva emelkedik. Mintánk ötöde rendelkezik alkalmi munkából származó jövedelemmel, ez az alsó

4. táblázat

A jövedelemforrások négy mutatója

(decilisek, huszadok, illetve a mediánjövedelem hányada szerint, nem tanuló aktív korúak – a) jövedelemforrásokkal rendelkezők aránya, b) a jövedelemforrások értéke, c) jövedelemhányadok, d) a jövedelemforrások aránya)

a) A jövedelemforrásokkal rendelkezők aránya (százalék)

	Munkanélküli- járadék, állás- keresési és átképzési támogatás	Munkanélküliek rendszeres szociális segélye	Munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem	Alkalmi munkából származó jövedelem	Gyermekkel kapcsolatos ellátások ^a	Gyermekkel kapcsolatos ellátások ^b	Nem munka- nélküliséggel kapcsolatos segélyek
<i>Decilisek</i>							
1.	14,1	36,1	56,3	31,6	53,9	50,4	51,4
2.	16,8	20,2	84,9	24,9	64,4	39,6	27,5
5.	12,7	5,2	96,7	19,9	54,1	16,3	7,0
10.	2,7	0,1	99,7	17,5	48,0	11,3	1,0
<i>Huszadok</i>							
1.	11,8	38,1	43,6	28,6	49,4	50,0	59,9
2.	17,0	33,7	71,7	35,1	59,4	51,0	41,0
3.	18,5	26,9	83,0	28,6	66,5	46,3	31,8
4.	15,0	13,3	86,8	21,0	62,4	32,8	23,1
10.	9,9	4,3	96,9	17,8	53,2	13,8	6,3
20.	1,6	0,2	99,7	17,9	32,1	10,9	0,8
<i>A mediánjövedelem hányada</i>							
0,1-nél kevesebb	0,0	8,9	17,3	4,6	20,0	15,9	65,2
0,1-0,2	3,1	43,4	16,8	21,9	37,9	31,9	54,0
0,2-0,3	12,7	46,3	33,1	30,0	46,6	48,4	65,4
0,3-0,4	13,5	37,5	51,5	30,0	53,0	54,2	58,4
0,4-0,5	15,3	33,3	70,5	35,7	59,7	52,5	42,0
2,0-2,5	3,3	0,7	99,9	16,7	35,1	9,8	2,3
2,5-3,00	3,8	0,0	99,9	16,0	32,3	11,9	1,0
3,0 vagy több	2,0	0,2	99,7	17,6	32,3	10,8	0,8

^a Gyés, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék^b Arvaellátás, gyermeknevelési, oktatási támogatások.

b) A jövedelemforrások értéke (forint)^a

	Munkanélküli- járadék, állás- keresési és átképzési támogatás	Munkanélküliek rendszeres szociális segélye	Munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem	Alkalmi munkából származó jövedelem	Gyermekkel kapcsolatos ellátások ^b	Gyermekkel kapcsolatos ellátások ^c	Nem munka- nélküliséggel kapcsolatos segélyek
<i>Decilisek</i>							
1.	99 134	103 273	174 782	125 913	111 194	62 940	29 756
2.	76 307	69 361	364 886	165 138	123 726	64 371	27 767
5.	81 228	65 788	816 365	166 113	98 949	69 850	26 350
10.	72 123	97 440	4 144 398	209 485	113 222	47 118	56 226
<i>Huszadok</i>							
1.	104 725	115 362	114 589	104 202	107 136	60 173	29 903
2.	94 390	86 574	219 434	147 530	115 325	66 253	29 494
3.	77 019	72 608	321 357	159 883	119 165	64 403	28 481
4.	75 412	62 662	407 387	172 457	128 686	64 325	26 761
10.	89 840	71 165	857 779	170 479	100 042	75 440	27 404
20.	76 474	97 440	5 308 341	224 275	107 658	54 230	60 051
<i>A mediánjövedelem hányada</i>							
0,1-nél kevesebb	-	23 477	44 854	38 774	26 187	29 196	27 699
0,1-0,2	1 85 557	141 633	41 106	58 707	58 599	51 839	41 375
0,2-0,3	1 17 577	123 091	77 223	77 988	89 919	53 629	22 671
0,3-0,4	1 01 593	111 938	122 508	123 965	117 916	62 993	32 152
0,4-0,5	95 719	86 672	217 644	140 075	116 230	66 637	30 031
2,0-2,5	75 481	46 078	2 423 140	197 233	89 481	49 745	30 103
2,5-3,00	64 322		3 036 551	183 578	135 731	43 604	46 481
3,0 vagy több	74 429	97 440	5 204 988	223 543	105 027	53 682	60 051

^a A nulla jövedelemmel rendelkezők nélkül.

^b Gyés, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék.

^c Árvaeállítás, gyermeknevelési, oktatási támogatások.

c) Jövedelemhányadok (százalék)

	Munkanélküli- járdék, állás- keresési és átképzési támogatás	Munkanélküliek rendszeres szociális segélye	Munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem	Alkalmi munkából származó jövedelem	Gyermekkel kapcsolatos ellátások ^a	Gyermekkel kapcsolatos ellátások ^b	Nem munka- nélküliséggel kapcsolatos segélyek
<i>Decilisek</i>							
1.	7,2	28,7	0,6	11,0	5,9	23,9	19,5
2.	12,4	15,2	1,6	9,2	7,7	14,1	14,9
5.	10,9	8,5	5,1	9,2	11,8	9,1	10,5
10.	10,5	5,5	37,3	14,1	9,2	2,1	2,5
<i>Huszadok</i>							
1.	1,3	17,6	0,2	4,5	2,0	13,5	8,5
2.	5,9	11,1	0,5	6,4	3,9	10,4	11,0
3.	6,2	8,9	0,7	5,2	3,6	6,9	7,3
4.	6,2	6,2	0,9	4,0	4,1	7,2	7,6
10.	5,2	3,9	2,7	4,3	6,1	3,6	3,8
20.	4,6	3,0	23,8	7,8	4,5	0,9	1,0
<i>A mediánjövedelem hányada</i>							
0,1-nél kevesebb	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4
0,1-0,2	0,2	0,5	0,0	0,1	0,0	0,4	0,4
0,2-0,3	1,0	2,7	0,0	0,9	0,3	5,2	5,1
0,3-0,4	3,7	8,4	0,1	3,3	2,1	8,8	8,8
0,4-0,5	5,8	12,3	0,4	6,7	3,8	10,4	10,3
0,5-0,6	4,9	3,2	13,3	7,8	6,4	3,1	3,1
2,5-3,00	3,8	0,0	9,6	4,0	3,1	0,8	0,8
3,0 vagy több	4,6	3,3	24,8	8,1	4,6	1,0	0,9

^a Gyés, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék.^b Árvaeállítás, gyermeknevelési, oktatási támogatások.

d) A jövedelemforrások aránya a jövedelemben (százalék)

	Munkanélküli-járadék, állás-keresési és átképzési támogatás	Munkanélküli rendszeres szociális segélye	Munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem	Alkalmi munkából származó jövedelem	Gyermekkel kapcsolatos ellátások ^b	Gyermekkel kapcsolatos ellátások ^c	Nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek
<i>Decilisek</i>							
1.	3,1	9,5	19,3	8,5	13,1	7,1	4,4
2.	1,9	2,1	44,9	6,1	11,7	3,8	1,1
5.	0,9	0,3	70,0	2,9	4,8	1,0	0,2
10.	0,1	0,0	92,8	0,9	1,0	0,1	0,0
<i>Huszadok</i>							
1.	3,3	12,9	12,3	7,8	13,7	7,9	6,2
2.	2,9	5,3	27,9	9,3	12,4	6,1	2,2
3.	2,2	3,0	41,2	7,1	12,3	4,6	1,4
4.	1,6	1,2	48,7	5,0	11,1	2,	0,9
10.	0,8	0,3	71,3	2,6	4,6	0,9	0,1
20.	0,0	0,0	93,8	0,7	0,7	0,1	0,0
<i>A mediánjövedelem hányada</i>							
0,1-nél kevesebb	0,0	3,4	10,3	2,6	5,3	4,0	28,6
0,1-0,2	2,9	31,0	3,7	6,7	10,7	8,0	12,3
0,2-0,3	4,8	18,5	7,9	7,3	13,4	8,2	4,7
0,3-0,4	3,2	9,9	14,2	8,8	14,6	7,9	4,4
0,4-0,5	2,7	5,3	27,6	9,0	12,7	6,4	2,3
2,0-2,5	0,1	0,0	90,4	1,3	1,2	0,2	0,0
2,5-3,00	0,1	0,0	91,8	0,9	1,3	0,2	0,0
3,0 vagy több	0,0	0,0	93,8	0,7	0,7	0,1	0,0

Megjegyzés a háztartások éves bruttó ekvivalens jövedelme, OECD2 skála, egyéni rangsor.

^a Gyés, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék.

^b Arvaellátás, gyermeknevelési, oktatási támogatások.

tized csaknem egyharmadánál, a második tized egynegyedénél, az ötödik tized egyötödénél figyelhető meg, előfordulása azonban a legfelső tizedben sem jelentéktelen (17,5 százalék). Részletesebb jövedelemeloszlási mutatók mellett azonban azt is látjuk, hogy a jövedelemeloszlás legalján – az előző jövedelemforráshoz hasonlóan – az alkalmi munkából származó jövedelmekkel rendelkezők aránya is alacsony. Az alsó huszadban például alacsonyabb, mint a második huszadban (28,6, illetve 35,1 százalék), továbbá a mély szegénységben élők – a mediánjövedelem legfeljebb 10 százalékát, illetve 10–20 százalékát elérők – esetében mindössze 5, illetve 22 százalék.

Az itt szereplő jövedelemtámogatások közül a legjelentősebb a – többnyire alanyi jogon járó elemeket magában foglaló – gyermekkel kapcsolatos ellátások első csoportja: a gyés, gyed, gyet, szülési segély és a családi pótlék. A mintánkban szereplő személyek csaknem a fele (48 százalék) rendelkezik ilyen jövedelmekkel, az alsó hét decilis értéke meghaladja a sokasági átlagot, a két felső decilisé pedig nagyjából az egyharmadot éri el, ugyanakkor – az alsó decilis kivételével – az arányok a jövedelemeloszlás teteje felé haladva csökkennek. A huszadokat tekintve hasonló a helyzet. Az alsó huszad nagyjából átlagos arányt ér el, majd a második és a harmadik huszad esetében növekedés figyelhető meg. A legmagasabb – nagyjából kétharmados – érték a harmadik huszadnál szerepel, majd az arány többé-kevésbé egyenletesen csökken. A mediánjövedelem hányadában szemlélve, azt látjuk, hogy a mély szegénységben élőket az átlagnál lényegesen kisebb mértékben érik el ezek a jövedelmek (különösen igaz ez a legalsó csoportra), a legnagyobb arányban a szegénységi határ környezetében elhelyezkedők juthatnak ilyen jövedelmekhez, majd – feljebb haladva – a birtoklási arány csökken.

A gyermekkel kapcsolatos ellátások másik csoportja – az árvaellátás, a gyermeknevelési és oktatási támogatások – az első csoportnál nagyobb mértékben célozza meg az alacsonyabb jövedelmű személyeket és családokat. Az alsó decilisben az arány még 50 százalék, a másodikban 40, a legfelső decilisben pedig már mindössze 10. A két legalsó huszadban a személyek fele ugyancsak rendelkezik ilyen jövedelemmel, a harmadikban arányuk 40, a legfelsőben minden tizedik személynek jut e támogatásból. A mediánjövedelem hányadát tekintve legalsó csoport viszonylag kis arányban részesedik, a legnagyobb mértékben a szegénységi küszöb közelében levőknél találjuk ezt a jövedelemforrást is, majd a jövedelmi skálán felfelé haladva a részesedési arány csökken.

A nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek – egyéb szociális segély és lakásfenntartási támogatás – esetében még a gyermekneveléshez kapcsolódó jövedelemforrásoknál is erőteljesebb az alacsony jövedelműek viszonylag magas részesedése. Az alsó decilisben lévő személyek fele, a másodikban elhelyezkedőknek már csak valamivel több, mint negyede kap ilyen támogatást, a legfelső tizedben az arány már mindössze egy százalék. A huszadoknál hasonló a helyzet: a legalsó huszadban 60 százalékos, a másodikban 41 százalékos, a legfelsőben 0,8 százalékos értéket találunk. Az eddig tárgyalt jövedelemforrásokhoz képest fontos különbség, hogy e támogatások a mély szegénységben élőket is jelentős arányban elérik. A mediánjövedelem legfeljebb 10 százalékával rendelkezők esetében csaknem kétharmad a mutató értéke, a 10–20 százalékos sávban 54, a 20–30 százalékosban pedig ismét csaknem kétharmad.

A bennünket közelebről érdeklő két jövedelemforrás közül a munkanélküli-járadék, álláskeresési és átképzési támogatás is inkább az alacsonyabb jövedelmi pozíciókban lévő egyéneknek jut, bár – hasonlóan a gyermekkel kapcsolatos ellátások első csoportjához (gyés, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék) – a jövedelemeloszlás legalját kevéssé éri el. Az első decilisben és huszadban megfigyelhető arány alacsonyabb, mint a második decilis és huszad megfelelő értéke, ezután azonban a jövedelmi létrán feljebb haladva az arányok viszonylag gyorsan csökkennek, s a legfelső decilisben már csupán 2,7, a legfelső huszadban 1,6 százalékot tesznek ki. Ugyancsak alacsony az arány a

mediánjövedelem hányada szerinti két legalsó csoportban, a szegénységi küszöb környékén viszont a legmagasabb arányokat látjuk. A munkanélküliek rendszeres szociális segélye a nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyekhez (egyéb szociális segély és lakásfenntartási támogatás) igen hasonló jegyeket mutat. Mind a tizedek, mind a huszadok esetében a jövedelemeloszlás aljától a teteje felé haladva az arányok gyorsan csökkennek, a legfelső tized/huszad aránya jelentéktelen. Ugyanakkor abban különbözik e jövedelemforrásoktól, hogy a legmélyebb szegénységben élőket – a gyermekkel kapcsolatos ellátások második csoportjához (árvaellátás, gyermeknevelési, oktatási támogatások) hasonlóan – nemigen képes elérni. A mediánjövedelem tizedével rendelkezők esetében az arány 10 százaléknál kevesebb, ugyanakkor a második és a harmadik csoportban (mediánjövedelem 10–20, illetve 20–30 százaléka) az e jövedelmekhez jutók aránya igen magasra ugrik, s egyúttal a két legmagasabb értéket veszi fel: 43 és 46 százalékot.

Az elmondottak alapján megállapíthatjuk, hogy a többi jövedelemforráshoz képest mind a munkanélküli-járadék, álláskeresési és átképzési támogatás, mind pedig a munkanélküliek rendszeres szociális segélye viszonylag jól célzott abban az értelemben, hogy leginkább a jövedelemeloszlás alsó régióiban elhelyezkedőknek jutnak. A munkanélküliek rendszeres szociális segélye ebből a szempontból jobban teljesít – ami jövedelemhatárhoz kötött támogatás lévén várható is –, noha a jövedelemeloszlás legalját nemigen éri el. Ez utóbbi azonban lehet mérési probléma – egy viszonylag kis gyakorisággal előforduló jövedelemforrás ennyire részletes elemzése már a mintanagyság korlátaiba ütközhet, illetve lehetséges az is, hogy a mély szegénységben élők között egyébként is csekély a segélyre jogosult személyek száma.

A 4. táblázat b) részében az egyes jövedelemforrások átlagos értéke látható a jövedelmek nagysága alapján képzett különböző csoportokban (csak a pozitív jövedelemforrás-értékkel rendelkezőkre számítva). Itt is azt figyelhetjük meg, hogy a jövedelmi egyenlőtlenségek generálásában a legjelentősebb szerepet a munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem játssza. Az alsó és a felső decilis között mintegy 24-szeres, az alsó és a felső huszad között 46-szoros, a mediánjövedelem szerint képzett csoportok esetében a legalsó és a legfelső csoport között 116-szoros e jövedelmek különbsége. Ehhez képest az összes többi jövedelemforrás vagy mérsékeltebben hat az egyenlőtlenség növelésére, vagy pedig jövedelemkiegyenlítő, azaz egyenlőtlenségeket csökkentő hatású.

Az alkalmi munkából származó jövedelem ugyancsak – bár mérsékelten – növeli a jövedelmkülönbségeket; az alsó decilis és huszad valamivel több, mint százezer forint éves jövedelemhez jut, az összeg a jövedelmi skálán felfelé haladva emelkedik, s a legfelső tizedben és huszadban már valamelyest meghaladja a kétszázezer forintot. Ugyanezt figyelhetjük meg a mediánjövedelem hányadát vizsgálva: a legalsó csoport mintegy negyvenezer forintnyi jövedelmével szemben a legfelső csoportnak mintegy kétszázezer forint jut.

A gyermekkel kapcsolatos ellátások mindkét csoportjában, valamint a nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek esetében az átlagos összegek és a jövedelmi pozíció között lényegében nincs kapcsolat, a jövedelemeloszlás különböző pontjain elhelyezkedőkhöz eljutó támogatások mértéke nem különbözik jelentősen egymástól.

A munkanélküli-járadék, álláskeresési és átképzési támogatás és a munkanélküliek rendszeres szociális segélye az előző bekezdésben említett támogatási formákkal összevetve inkább a jövedelemkiegyenlítés irányában hatnak. A jövedelmi skálán felfelé haladva az összegek inkább csökkennek, mint nőnek, noha a legfelső jövedelmi csoportoknak esetenként viszonylag jelentős, a legmélyebb szegénységben élőknek pedig csekély támogatás jut.

Mindebből jól látható, hogy – a támogatások összegét tekintve – a munkanélküliekhez köthető két jövedelemforrás egyenlőtlenséget csökkentő hatása (s ebben az érte-

lemben: célzása) viszonylag jó, a többi támogatási formával összehasonlítva mindkettő jól teljesít. Ugyanakkor megfigyelhető az is, hogy a felső jövedelmi csoportok is számottevő jövedelemhez jutnak e forrásokból, a jövedelemküszöbhez kötött rendszeres szociális segélyből is.

A 4. táblázat c) része mintánk jövedelemhányadok szerinti megoszlásáról szolgáltat információkat. Az egyes cellákban szereplő értékek azt mutatják meg, hogy az adott csoport az adott jövedelemforrásból hány százaléknyi birtokol (az összes, az adott forrásból származó jövedelmet 100 százaléknak tekintve). A jövedelemhányadban összegződnek az előző két blokk információi: a százalékos részesedést egyaránt befolyásolja, hogy az adott csoportból hányan juthatnak az adott jövedelemhez, és hogy azok, akik hozzájutnak, mekkora összegekkel rendelkezhetnek.

Az eddig ismertetett eredmények alapján nem meglepő, hogy a munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelemből a jobb jövedelmi pozícióban lévők nagyobb arányban részesednek, mint a jövedelemeloszlás alsó régióiban elhelyezkedők. Az alsó tized, valamint az alsó négy huszad (egyenként mért) részesedése még e jövedelmek egy százalékát sem éri el, szemben a legfelső tized 37 és a legfelső huszad 24 százalékával. A mediánjövedelem hányadában mérve a jövedelemeloszlás alján (a legfeljebb 30 százalékos szintet elérők körében) pedig csaknem nulla a jövedelemhányad. Az alkalmi munkából származó összjövedelem eloszlása ennél jóval kiegyenlítettebb, a tizedek és huszadok szerinti hányadok főként az alsó és a felső jövedelmi csoportoknál tűnnek magasabbnak, a szegénységben, illetve a mély szegénységben élők részesedése azonban e jövedelemforrás esetében is nagyon alacsony. A gyermekkel kapcsolatos ellátások első csoportjában (gyes, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék) a már eddig is megfigyelt sajátosságokat látjuk. A jövedelemeloszlás alján és tetején elhelyezkedők is viszonylag jelentős hányadot birtokolnak, de a középen elhelyezkedők részesedése e csoportokénál nagyobb. A gyermekkel kapcsolatos ellátások második csoportja (árvaellátás, gyermeknevelési, oktatási támogatások) és a nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek (egyéb szociális segély és lakásfenntartási támogatás) viszonylag jól céloz a jövedelemeloszlás aljára: a jövedelem 14, illetve 9 százaléka az alsó huszadnak, csaknem 38, illetve mintegy 34 százaléka a két alsó tizednek jut, ráadásul a jövedelemeloszlás magasabb régiói felé haladva a mutató értéke csökken.

A munkanélküli-járadék, álláskeresési és átképzési támogatás a jövedelemhányadokat tekintve az itt használt értelemben kifejezetten rosszul céloz. Az alsó tizednek és huszadnak a népességben betöltött aránynál érzékelhetően kevesebb ilyen jövedelem jut, a felsőbb tizedek és huszadok között ezzel szemben nagyjából egyenletesen oszlik el – a legfelső tized is tíz százaléknál, a legfelső huszad pedig négy százaléknál nagyobb arányban részesedik. Nem meglepő ezek után, ha azt látjuk, hogy a mediánjövedelem hányada szerint képzett csoportok közül a legalsók jutnak a legkevésbé ehhez a jövedelemforráshoz. A munkanélküliek rendszeres szociális segélye a gyermekkel kapcsolatos ellátások második csoportjához (árvaellátás, gyermeknevelési, oktatási támogatások) hasonló arányokat mutat, azaz egészében jól célzott támogatásnak minősíthető. A tizedeket és a huszadokat tekintve az alsó kategóriák részesedése kiugróan magas, s e jövedelemhányadok a jövedelmi pozíció javulásával csökkennek. Ugyanakkor a legmélyebb szegénységben élők ez a támogatás alig éri el, kiugró részesedést a szegénységi küszöb környezetében találunk. E jövedelemforrás tehát a szegénység enyhítésében is szerepet játszik, de inkább a viszonylag jobb helyzetű szegények körében. Minthogy e támogatás jövedelemhatárhoz kötött, azt is megállapíthatjuk, hogy a célzás csak fenntartásokkal tekinthető jónak. A támogatásból ugyanis igen magas jövedelmű csoportok is részesednek. Például a legfelső tizednek a kifizetett rendszeres szociális segély öt százaléknál nagyobb há-

nyada jut, a felső huszad és a mediánjövedelem legalább háromszorosával rendelkezők is nagyjából három százalékkal részesednek, miközben e jövedelmi csoportok csak munkából, befektetésből és vállalkozásból négy-öt millió forint éves bruttó jövedelemhez jutnak.

A 4. táblázat d) részében az adott jövedelmek arányai szerepelnek az összes jövedelmet 100 százaléknak tekintve. Az előző három mutató segítségével megfigyelt összefüggések alapján arra számíthatunk, hogy az itt elemzett támogatások az alacsonyabb jövedelműek jövedelmének nagyobb hányadát teszik ki, továbbá hogy a jövedelmi létrán felfelé haladva a támogatások aránya csökken, ugyanakkor a munkából, vállalkozásból, befektetésből származó jövedelmek és a jövedelmi pozíciók kapcsolódása éppen ezzel ellentétes mintát mutat. Munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem teszi ki az alsó decilis jövedelmének kevesebb mint ötödét, az alsó huszad jövedelmének valamivel több, mint tizedét, a mediánjövedelem alapján képzett legelső csoport nagyjából tíz százalékat, miközben ugyanezek az arányok a legfelső csoportokban rendre kilencven százalék feletti értékeket mutatnak. Az alkalmi munkát és bármely jövedelemtámogatást vizsgálva, a helyzet éppen fordított: az alacsonyabb jövedelműek magasabb, a magasabb jövedelműek alacsonyabb arányokkal jellemezhetők. A kivételt csupán (ismét) a legmélyebb szegénységben élők jelentik, akiknél e jövedelmek aránya alacsonyabb, mint az éppen a szegénységi küszöb alatt elhelyezkedőknél megfigyelt arányok. Ezt a megoszlást egyedül a nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek (egyéb szociális segély és lakásfenntartási támogatás) nem követik, ahol a legmagasabb arányok a mediánjövedelem hányada szerint képzett csoportok közül a legelső kategóriánál láthatók.

A két, munkanélküliséggel kapcsolatos jövedelemtámogatási fajtáról mindezek alapján a következőket mondhatjuk. Az ilyen jövedelmekkel rendelkezők arányát tekintve a többi jövedelemforráshoz képest mindkét támogatás viszonylag jól célzott abban az értelemben, hogy inkább a jövedelemeloszlás alsó régióiban elhelyezkedőknek jut, noha a jövedelemeloszlás legalját kevéssé éri el. A jövedelmek összegét vizsgálva, azt találjuk, hogy a többi támogatási formához képest e jövedelemforrások inkább a jövedelemkiegyenlítés irányában hatnak, noha a legfelső jövedelmi csoportoknak esetenként viszonylag jelentős, a legmélyebb szegénységben élőknek pedig csekély támogatás jut. A munkanélküli-járadék, álláskeresési és átképzési támogatás a jövedelemhányadokat tekintve nem jól céloz. A alsó tizednek és huszadnak a népességben betöltött aránynál érzékelhetően kevesebb ilyen jövedelem jut, a felsőbb tizedek és huszadok között ezzel szemben nagyjából egyenletesen oszlik el. A mediánjövedelem hányada szerint képzett csoportok közül pedig legkevésbé a legelső jutnak ehhez a jövedelemforráshoz. A munkanélküliek rendszeres szociális segélye egészében jól célzott támogatásnak minősíthető. A legmélyebb szegénységben élőknek azonban kevéssé éri el, kiugró részesedést a szegénységi küszöb környezetében találunk, e jövedelemforrás tehát szerepet játszik a szegénység enyhítésében, de inkább a viszonylag jobb helyzetű szegények körében. Minthogy e támogatás jövedelemhatárhoz kötött, azt is megállapíthatjuk, hogy a célzás csak fenntartásokkal tekinthető jónak, e támogatásból ugyanis igen magas jövedelmű csoportok is részesednek. Ami e támogatások összjövedelemben elfoglalt arányát illeti, a többi támogatáshoz hasonlóan e jövedelemforrások is jövedelemkiegyenlítő szerepet játszanak – az alacsonyabb jövedelműeknél magasabb, a magasabb jövedelműeknél alacsonyabb arányokat figyelhetünk meg.

A munkanélküli-jövedelmek újraelosztása

A munkanélküliséggel kapcsolatos jövedelmek célzását egy másik szempont szerint is elemezzük. Azt vizsgáljuk, hogy a két munkanélküliséggel kapcsolatos jövedelemforrás hogyan változtatja meg a jövedelemegyenlőtlenségeket akkor, ha az aktuálisan kifizetett összegeket különböző kritériumok szerint újra elosztjuk. Az újraelosztási gyakorlat kiindulási pontjaként először azt vesszük szemügyre, mi történik, ha az adott jövedelemhez senki sem jut hozzá, azaz e jövedelmeket mindenkitől elvonjuk (I. jövedelemátcsoportosítás). Másodszer az eredetileg kifizetett jövedelmeket egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti alsó decilis ilyen jövedelmeket eredetileg is élvező tagjai között (II. jövedelemátcsoportosítás). Harmadszor az eredetileg is kifizetett jövedelmeket az eredeti első és második decilis ilyen jövedelmeket eredetileg is élvező tagjai között osztjuk szét egyenlő arányban (III. jövedelemátcsoportosítás). Negyedszer (IV. jövedelemátcsoportosítás) az adott jövedelmeket elvonjuk az eredeti két felső decilistől, s egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti két legalsó decilis ilyen jövedelmeket eredetileg is élvező tagjai között (ekkor tehát a 3–7. decilis jövedelmei változatlanok maradnak). Arra koncentrálnak, hogy az adott változás miképpen befolyásolja a különböző jövedelmi csoportok bruttó éves ekvivalens háztartási jövedelmét, valamint a szegények arányát (a szegénységi küszöb továbbra is a mediánjövedelem fele). Az újraelosztást az általunk elkülönített két támogatási fajtára (az egyik a munkanélküli-járadék, álláskeresői és átképzési támogatás, a másik a munkanélküliek rendszeres szociális segélye) külön-külön végezzük el.

A 5. táblázatban a munkanélküli-járadék, álláskeresői és átképzési támogatás újraelosztásának hatásai tanulmányozhatók.

I. Ha a háztartástagok egyáltalán nem jutnának hozzá e jövedelemhez, akkor az alsó decilis jövedelme három, a másodiké két, a harmadiké, negyediké és ötödiké körülbelül egy százalékkal csökkenne, az öt felső tized pedig ennél kisebb mértékű veszteséget könyvelhetne el. A szegénységi ráta 0,4 százalékponttal emelkedne, 8,9-ről 9,3 százalékra.

II. E jövedelmek alsó tized javára történő átcsoportosítása csaknem három százalékkal emelné e tized jövedelmét, miközben a többi tizednek valamelyest alacsonyabb jövedelemmel kellene beérnie, és a szegények aránya az eredeti állapothoz képest 0,2 százalékponttal csökkenne.

III. Amennyiben e jövedelmeket az alsó két eredeti decilis tagjai kapnák meg, akkor átlagos jövedelmeik fél-fél százalékkal emelkednének, miközben a többi decilis jövedelmei némileg csökkennének, a szegénységi ráta pedig 0,4 százalékponttal csökkenne.

IV. Az utolsó újraelosztási gyakorlat jövedelmi hatásai lényegében érzékelhetetlenek, s a szegények aránya is változatlan.

A 6. táblázatban a munkanélküliek rendszeres szociális segélye újraelosztásának hatásait foglaltuk össze.

I. Ha e jövedelmeket mindenkitől elvonnánk, akkor az alsó tized jövedelme csaknem tíz, a másodiké két százalékkal csökkenne, miközben a többi decilis jelentéktelen vagy nulla jövedelemvesztéséget szenvedne el. A szegények aránya ekkor csaknem egy százalékponttal lenne magasabb (8,9 helyett 9,8 százalék).

II. A jövedelmek legalsó tizedhez történő átcsoportosítása esetén a legalsó tized az eredeti állapothoz képest három és fél százalékkal magasabb jövedelemhez jutna, miközben a második tized továbbra is kétszázalékos jövedelemvesztéséget szenvedne el, a szegények aránya pedig 8,9-ről 9,2 százalékra nőne.

III. Ha nemcsak az első, hanem a második decilis is részesedne e jövedelmekből, akkor a két alsó tized rendre 0,6 és 0,2 százalékkal magasabb jövedelemhez jutna, a szegénységi ráta pedig 0,1 százalékponttal mérséklődne.

5. táblázat

A munkanélküli-járadék, álláskeresési és átképzési támogatás újraelosztásának hatásai

Eredeti decilis	I. jövedelemátcsoportosítás ^a			II. jövedelemátcsoportosítás ^e		
	jövedelem- változás ^b	jövedelemmobilitás ^c		jövedelem- változás ^b	jövedelemmobilitás ^c	
		lefelé	felfelé		lefelé	felfelé
1.	96,9	–	3,6	102,7	–	6,9
2.	98,1	7,0	3,8	98,1	8,1	3,8
3.	98,7	5,9	3,9	98,7	5,8	3,9
4.	98,9	6,3	4,7	98,9	6,3	4,7
5.	99,1	6,1	3,7	99,1	6,1	3,7
6.	99,3	4,6	1,8	99,3	4,6	1,8
7.	99,5	2,6	0,8	99,5	2,6	0,8
8.	99,8	1,0	0,4	99,8	1,0	0,4
9.	99,9	0,4	0,4	99,9	0,4	0,4
10.	99,9	0,3	–	99,9	0,3	–
Szegények ^d	előtte 8,9		utána 9,3	előtte 8,9		utána 8,7
Eredeti decilis	III. jövedelemátcsoportosítás ^f			IV. jövedelemátcsoportosítás ^g		
	jövedelem- változás ^b	jövedelemmobilitás ^c		jövedelem- változás ^b	jövedelemmobilitás ^c	
		lefelé	felfelé		lefelé	felfelé
1.	100,6	–	2,0	100,1	–	0,3
2.	100,5	1,6	4,8	100,1	0,2	0,3
3.	98,7	6,5	3,9	100,0	0,2	0,0
4.	98,9	6,3	4,7	100,0	0,0	0,0
5.	99,1	6,1	3,7	100,0	0,0	0,0
6.	99,3	4,6	1,8	100,0	0,0	0,0
7.	99,5	2,6	0,8	100,0	0,0	0,0
8.	99,8	1,0	0,4	100,0	0,0	0,4
9.	99,9	0,4	0,4	99,9	0,0	0,4
10.	99,9	0,3	–	99,9	0,3	–
Szegények ^d	előtte 8,9		utána 8,5	előtte 8,9		utána 8,9

^a A szóban forgó jövedelmet mindenkitől elvesszük.

^b Az eredeti jövedelem százalékában.

^c Az eredeti decilistagok százalékában.

^d A szegények aránya a mintában.

^e A szóban forgó jövedelmet egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti első decilisnek az adott jövedelmet egyébként is élvező tagjai között.

^f A szóban forgó jövedelmet egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti alsó két decilisnek az adott jövedelmet egyébként is élvező tagjai között.

^g A szóban forgó jövedelmet elvesszük az eredeti két felső tizedtől, és egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti alsó két decilisnek az adott jövedelmet egyébként is élvező tagjai között.

Szegénységi küszöb: a mindenkori mediánjövedelem fele – a teljes népességre számítva.

Decilisek: a mindenkori jövedelemeloszlásra és mindenkor a teljes népességre számítva.

Jövedelem: háztartások éves bruttó ekvivalens jövedelme, OECD2 skála, egyéni rangsor.

6. táblázat

A munkanélküliek rendszeres szociális segélye újraelosztásának hatásai

Eredeti decilis	I. jövedelemátcsoportosítás ^a			II. jövedelemátcsoportosítás ^e		
	jövedelem- változás ^b	jövedelemmobilitás ^c		jövedelem- változás ^b	jövedelemmobilitás ^c	
		lefelé	felfelé		lefelé	felfelé
1.	90,5		6,0	103,6		8,1
2.	97,9	9,8	4,1	97,9	11,0	4,1
3.	99,0	6,4	2,0	99,0	6,4	2,0
4.	99,5	3,2	1,9	99,5	3,2	1,9
5.	99,7	2,2	0,6	99,7	2,2	0,6
6.	99,9	0,8	0,3	99,9	0,8	0,3
7.	99,9	0,5	0,1	99,9	0,5	0,1
8.	100,0	0,1	0,0	100,0	0,1	0,0
9.	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
10.	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Szegények ^d	előtte 8,9		utána 9,8	előtte 8,9		utána 9,2
Eredeti decilis	III. jövedelemátcsoportosítás ^f			IV. jövedelemátcsoportosítás ^g		
	jövedelem- változás ^b	jövedelemmobilitás ^c		jövedelem- változás ^b	jövedelemmobilitás ^c	
		lefelé	felfelé		lefelé	felfelé
1.	100,6		0,8	100,0	0,0	0,0
2.	100,2	0,7	4,5	100,0	0,0	0,2
3.	99,0	6,6	2,0	100,0	0,1	0,0
4.	99,5	3,2	1,9	100,0	0,0	0,0
5.	99,7	2,2	0,6	100,0	0,0	0,0
6.	99,9	0,8	0,3	100,0	0,0	0,0
7.	99,9	0,5	0,1	100,0	0,0	0,0
8.	100,0	0,1	0,0	100,0	0,0	0,0
9.	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
10.	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Szegények ^d	előtte 8,9		utána 8,8	előtte 8,9		utána 8,9

^a A szóban forgó jövedelmet mindenkitől elvesszük.^b Az eredeti jövedelem százalékában.^c Az eredeti decilistagok százalékában.^d A szegények aránya a mintában.^e A szóban forgó jövedelmet egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti első decilisnek az adott jövedelmet egyébként is élvező tagjai között.^f A szóban forgó jövedelmet egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti alsó két decilisnek az adott jövedelmet egyébként is élvező tagjai között.^g A szóban forgó jövedelmet elvesszük az eredeti két felső tizedtől és egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti alsó két decilisnek az adott jövedelmet egyébként is élvező tagjai között.*Szegénységi küszöb:* a mindenkori mediánjövedelem fele – a teljes népességre számítva.*Decilisek:* a mindenkori jövedelemeloszlásra és mindenkor a teljes népességre számítva.*Jövedelem:* háztartások éves bruttó ekvivalens jövedelme, OECD2 skála, egyéni rangsor.

IV. Végül a negyedik esetben a jövedelemeloszlás egyetlen itt vizsgált paraméterében sem következnenek be érzékelhető változások.

A bemutatottakból látható, hogy a két jövedelemforrás közül a rendszeres szociális segély „alulra” célzása kétségtelenül jobb, mint a másik támogatásfajtáé. Az újraelosztási gyakorlat azt mutatja, hogy az aktuális összegek átcsoportosítása valamelyest javíthatná az alacsony jövedelműek helyzetét. Mindkét jövedelem esetében az eredetinel alacsonyabb vagy legfeljebb az eredetivel megegyező szegénységi ráta akkor áll elő, ha a jövedelmeket az alsó két tized kapja meg, ekkor viszont a kedvezményezettek jövedelemnövekménye egészen jelentéktelen.

A munkanélküliek rendszeres szociális segélye

A munkanélküliek rendszeres szociális segélye (korábban: jövedelemplótló támogatás) a kilencvenes évek közepe óta fontos jövedelemhez kötött támogatás Magyarországon, ezen túlmenően a munkanélküli-járadéokra való jogosultságukat kimerített vagy a munkanélküli-járadéokra nem jogosult nem foglalkoztatottak, illetve munkanélküliek talán legfontosabb jövedelemforrása. 2004-ben a KSH adatai szerint a rendszeres szociális segélyben részesültek havi átlagos száma mintegy 290 ezer fő volt, akik átlagosan, havonta, fejenként 15 864 forinthez jutottak.⁶ Ez nem áll ellentétben a mintánkon (16–59 éves nem tanuló inaktívak) mért értékekkel: a minta alapján becslve 213 ezer fő élt olyan háztartásban, amelynek volt ilyen jövedelme, s a segély átlagos havi összege 16 210 forintot tett ki.

Korábban *Micklewright-Nagy* [1988] és *Galasi-Nagy* [2003] munkanélküliek áramlási mintáin a kérelmezési és a segélyhez jutási valószínűségeket elemezte; *Fazekas* [2002] a rendszeres szociális segély és az önkormányzati közfoglalkoztatás kapcsolatát vizsgálta; *Firle-Szabó* [2007] a KSH költségvetési felvételének és munkaerő-felmérésének adatain – az itt alkalmazottól eltérő eljárásokkal – vizsgálta az adott jövedelemforrás célzását és munkakínálati hatásait.⁷

A tanulmány első részében bemutatott eredmények alapján úgy tűnik, hogy egyfelől az adott támogatási forma – a többi támogatáshoz képest – jobban céloz, azaz elsődlegesen a jövedelemeloszlás alsó régióiban elhelyezkedőknek jut, ugyanakkor a legmélyebb szegénységben élőket kevésbé éri el, ezen túlmenően igen magas jövedelmek mellett is előfordul. A továbbiakban részletesen megvizsgáljuk e támogatáshoz jutás valószínűségének a személyes, valamint családi jövedelmekkel való összefüggését.

A segély célzása jövedelemhez kötött támogatás esetén elméletileg egyszerűen két probléma vizsgálatát jelenti: 1. a támogatás azokhoz az egyénekhez kerül-e, akik az adott szabályok mellett arra jogosultak, 2. azok a személyek, akik jogosultak a támogatásra, hozzájutnak-e a támogatáshoz.

A támogatás tökéletesen előírászerű működéséhez a következő öt feltételnek kell egyidejűleg teljesülni: 1. minden jogosult személy kellően informált a támogatásról, valamint 2. a támogatáshoz jutás módjáról, 3. minden támogatásra jogosult egyén kérelmezi a támogatást, 4. a támogatás odaítélését végző szervezet pontosan ismeri a kérelmező jövedelmi helyzetét, végül 5. a támogatást odaítélő szervezet szigorúan érvényesíti a támogatási szabályokat.

⁶ Önkormányzatok által nyújtott rendszeres támogatások (1995–2005 közötti éves adatok), http://www.ksh.hu/pls/ksh/docs/mdb/FV201/FV1A01_W/HU/158.

⁷ *Firle-Szabó* [2007] – vélhetőleg ugyancsak KSH-információkra támaszkodva – a 2004. évben támogatásban részesítettek számát mintegy 145 ezer főben adja meg (12. o.).

Nyilvánvaló, hogy a valóságban e feltételek egyike sem teljesülhet maradéktalanul, például azért, mert:

- az elvileg jogosult személyek nem mindegyike tud a programról;
- ha tud róla, akkor sem feltétlenül folyamodik segélyért – például ha a kérelmezés pénzbeli, nem pénzbeli (többek között pszichikai) költségei magasak;
- a kérelmező személyek egy része nem vallja be tényleges jövedelmeit, ezért olyanok is kérelmezhetik a segélyt, akik arra nem jogosultak;
- a kérelmeket elbíráló hatóság nem feltétlenül és nem minden esetben a szabályok szerint jár el; és/vagy
- a kérelmeket elbíráló hatóság nem ismeri a kérelmező tényleges jövedelmi helyzetét – például mert a jövedelem ellenőrzésének magas költségei ezt megakadályozzák.

A rendelkezésünkre álló adatok nem teszik lehetővé a támogatás célzásának mindenre kiterjedő vizsgálatát. Ideális esetben vizsgálnunk kellene a segély kérelmezésétől az odaítélésig tartó folyamat minden egyes szakaszát, mégpedig olyan módon, hogy az egyes szakaszokat közös modellben kezeljük.⁸ Adatbázisunkban azonban csupán az odaítélésről rendelkezünk információval, abban az értelemben, hogy azt tudjuk, kapott-e az egyén rendszeres szociális segélyt, vagy sem. Nincs információnk arról, hogy a rendszeres szociális segélyhez nem jutó személyek közül kik azok, akik egyáltalán nem pályáztak a segélyre, illetve kik azok, akiknek elutasították a kérelmét.

Nem tökéletesek a rendelkezésünkre álló jövedelmi adatok sem. Egyrészt, az egyének az adatgyűjtéskor eltagadhatták jövedelmeik egy részét, másrészt nem tudjuk, hogy a kérelmeket elbíráló és a segélyt odaítélő önkormányzatok mekkora jövedelmekről szereztek tudomást (ez nem feltétlenül azonos a jövedelemfelvétel végrehajtásakor bevallott jövedelmekkel).

Az elemzéshez lényegesen át kellett alakítani adatainkat. A rendszeres szociális segély jogosultsági kritériumait, valamint az összeg nagyságát meghatározó jogszabály ugyanis más fogalmakat használ, mint a KSH jövedelemfelvétele: eltérő magának a jövedelemnek a meghatározása is, ezen túlmenően a jövedelmeket nem a háztartásra, hanem az együtt élők jóval szűkebb körére vonatkozóan veszi számba.

A rendszeres szociális segély szabályai szerint a jövedelemhatár és a segélyösszeg kiszámításához a havi nettó (járulékfizetés és adózás utáni) személyes és családi jövedelmeket kell figyelembe venni, adatbázisunkban viszont éves háztartási jövedelmek szerepelnek. Ezért az adattfelvételben megfigyelt jövedelmeket családi, illetve havi jövedelmekké kellett átalakítanunk, amit két lépésben tettünk meg. Először a rendszeres szociális segély szabályai szerinti családokat képeztünk, majd a családi egységekhez rendeltünk jövedelmeket.

Az első lépésben a szabályozásban szereplő családfogalomnak megfelelő családokat azonosítottuk. Ez szűkebb, mint a KSH által használt és általánosan elfogadott családfogalom, mert családtagnak csupán a következő személyeket tekintti: házastárs, élettárs; a gyermekek közül *a*) a húszévesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, *b*) a huszonhárom évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, nappali oktatásban tanulmányokat folytató és *c*) a huszonöt évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató gyermekek. E definíció következménye, hogy a KSH családfogalmának megfelelő családtagok egy részét egyedülállóknak kell tekintenünk: valamennyi 25 évnél idősebb gyermeket, a felsőoktatás nappali tagozatán nem tanuló 23 évnél idősebb gyermekeket, más nappali oktatásban

⁸ Heckman–Smith [2004] például adott programban való részvételt egy ötfázisú folyamatként modellezi: 1. jogosultság, 2. informáltság a jogosultságról, illetve a program létéről, 3. kérelmezés, 4. elfogadás, 5. tényleges részvétel.

nem tanuló 20 évnél idősebb gyermekeket, illetve az önálló keresettel rendelkező gyermekeket, akkor is, ha szüleikkel együtt élnek.⁹

A „családok” jogszabály szerinti körülhatárolása után minden személyhez hozzárendeltük saját nettó személyes havi jövedelmét, valamint az újonnan definiált családjában számított egy főre jutó nettó havi jövedelmet. Az adatbázisban az egyének éves nettó jövedelme állt rendelkezésünkre, ebből számítottunk átlagos nettó havi jövedelmeket. Az egy főre jutó nettó családi jövedelem számításához a családtagok átlagos nettó havi egyéni jövedelmeit és a háztartásban egy főre jutó háztartási jövedelmeket használtuk fel – a háztartási jövedelmeket egyenlő arányban osztva el a háztartások tagjai között. Mivel a nem egyéni jövedelmek megfigyelési egysége az adatgyűjtésben a háztartás, e jövedelmek nem álltak közvetlenül rendelkezésünkre a segélyezés szabályai által definiált családokra vonatkozóan. Azzal a feltételezéssel élünk, hogy e jövedelmek létszamarányosan oszlanak meg a képzett családok között az olyan háztartásban, amelyek több ilyen családból állnak. Tehát két jövedelemváltozót használtunk: az egy főre jutó családi havi (átlagos) nettó jövedelmet, valamint az egyén átlagos nettó havi jövedelmét.

E két jövedelemváltozó és a jogosultsági szabályok segítségével kiszámítottuk, hogy a minta tagjai jövedelmük alapján jogosultak-e rendszeres szociális segélyre. A 2004-ben érvényes szabályozás szerint az aktív korú nem foglalkoztatott személy akkor jogosult rendszeres szociális segélyre, ha havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 70 százalékát, valamint családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80 százalékát.¹⁰ A rendszeres szociális segély havi összege jövedelemmel nem rendelkező, aktív korú nem foglalkoztatott esetén az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 70 százaléka, jövedelemmel rendelkező jogosult esetén pedig ennek az összegnek és a jogosult havi jövedelmének a különbözete (tehát a segélyben részesülő jövedelmét a nyugdíjminimum 70 százalékára egészítik ki). A jogosultság alapján három kétértékű változót képeztünk, amelyek azt mutatják meg, hogy az egyén a személyes kritérium (saját jövedelme), a családi kritérium (az egy főre jutó családi jövedelem), valamint mindkét jövedelmi kritérium alapján jogosult-e (0 = nem jogosult, 1 = jogosult) rendszeres szociális segélyre.

Becsléseket készítettünk a segélyhez jutás valószínűségének és a jövedelmeknek, valamint a jogosultsági kritériumoknak a kapcsolatáról az aktív korú (16–59 éves) nem foglalkoztatott (nem tanuló és inaktív) személyek mintáján (a minta elemszáma: 7440 fő). Kétértékű függő változót használtunk: részesült-e szociális segélyben, vagy sem. A segélyhez jutási esélyeket hét (probit) modellel becsüljük meg, amelyek a használt jövedelemkritérium- és jövedelemváltozókban különböznek egymástól. A magyarázó változók első csoportját a (családi és egyéni) jövedelemkritériumok alkotják: 1. ha a segélyt minden arra jogosult egyén kérelmezné, 2. ha egyetlen nem jogosult személy sem kérelmezné, 3. ha a segély odaítélésének szabályai maradéktalanul teljesülnének, és 4. ha a segélyt odaítélő önkormányzatok az általunk megfigyelt jövedelmi információkkal rendelkeznének, akkor a jövedelemkritérium-változók maradéktalanul megmagyaráznák a segélyhez jutási esélyeket. Mivel azonban vélhetően e feltételek egyike sem áll fenn, viszonylag jól működő támogatási rendszer esetén is legfeljebb azt várhatjuk, hogy a jövedelemkritériumok teljesülése szignifikáns és szoros pozitív összefüggésben áll a segélyhez jutási esélyekkel. A becslésekben mind a három jövedelemkritérium-változót hasz-

⁹ A KSH családfogalma szerint mintánk mintegy 10 százaléka él egyszemélyes családban, a rendszeres szociális segély családfogalma szerint ez az arány 20 százalék.

¹⁰ 2004-ben az öregségi nyugdíj minimuma 23 200 forint volt, ennek 70 százaléka 16 240 forint, 80 százaléka pedig 18 560 forint.

7. táblázat
 A rendszeres szociális segélyhez jutás valószínűségét meghatározó tényezők
 (marginális hatások)
 N = 7440

Változó	I. modell		II. modell		III. modell		IV. modell	
	marginális hatás	z	marginális hatás	z	marginális hatás	z	marginális hatás	z
<i>Személyes jellemzők</i>								
Nő	-0,0271	-4,58	-0,0286	-4,83	-0,0273	-4,60	-0,0268	-4,52
<i>Iskolai végzettség</i>								
Általános iskola 8. évfolyamánál alacsonyabb	0,0009	0,07	0,0080	0,64	0,0055	0,44	0,0002	0,02
Középiskola érettségi nélkül szakmai oklevéllel	-0,0080	-1,16	-0,0135	-2,02	-0,0101	-1,49	-0,0085	-1,24
Középiskola érettségivel	-0,0473	-7,26	-0,0527	-8,37	-0,0499	-7,79	-0,0484	-7,48
Főiskola	-0,0350	-3,27	-0,0391	-3,90	-0,0372	-3,60	-0,0353	-3,33
Egyetem	-0,0411	-3,00	-0,0451	-3,55	-0,0434	-3,31	-0,0413	-3,02
Minden más	-0,0566	-5,01	-0,0575	-5,07	-0,0566	-4,79	-0,0563	-4,98
<i>Életkor</i>								
maximum 20 éves	-0,0408	-4,28	-0,0431	-4,70	-0,0432	-4,68	-0,0428	-4,63
26-30 éves	0,0194	1,36	0,0258	1,74	0,0200	1,41	0,0225	1,55
31-35 éves	0,0245	1,67	0,0302	1,97	0,0243	1,66	0,0286	1,89
36-40 éves	0,0461	2,63	0,0537	2,94	0,0467	2,67	0,0505	2,80
41-45 éves	0,0252	1,58	0,0304	1,83	0,0226	1,44	0,0286	1,74
46-50 éves	0,0045	0,35	0,0068	0,51	0,0009	0,07	0,0085	0,64
50+ éves	-0,0388	-4,07	-0,0372	-3,74	-0,0419	-4,44	-0,0340	-3,40

7. táblázat (folytatás)

Változó	I. modell		II. modell		III. modell		IV. modell	
	marginális hatás	z	marginális hatás	z	marginális hatás	z	marginális hatás	z
<i>Jövedelemkritérium</i>								
Családijövedelem-kritérium	0,0960	6,12					0,0855	5,50
Személyesjövedelem-kritérium			0,0320	4,15			0,0213	2,79
Családi- és személyesjövedelem-kritérium					0,0374	7,11		
<i>Önkormányzati változók</i>								
Jövedelemadó (ezer főre)	-0,0002	-1,81	-0,0002	-2,32	-0,0002	-2,01	-0,0002	-1,94
Lakosság szám (tízezer fő)	0,0002	2,42	0,0003	2,75	0,0003	2,55	0,0002	2,45
Munkanélküliségi ráta	0,8596	10,87	0,8898	11,24	0,8758	11,07	0,8548	10,84

Marginális hatás: marginális hatás az átlag környezetében.

Jövedelemadó: személyi jövedelemadó a településen (ezer forint/fő), 2004.

Lakosság szám: a lakosság száma a településen (az év közepén, tízezer fő), 2004.

Munkanélküliségi ráta: kistérségi munkanélküliségi ráta (százalék), 2004 (éves átlag).

Családi jövedelem: egy főre jutó havi családi nettó jövedelem (ezer forint/fő), 2004 (éves jövedelemből számítva).

Személyes jövedelem: egy főre jutó havi személyes nettó jövedelem (ezer forint/fő), 2004 (éves jövedelemből számítva).

Személyesjövedelem-kritérium: havi személyes jövedelme legfeljebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 70 százaléka.

Családijövedelem-kritérium: az egy főre jutó havi nettó családi jövedelem legfeljebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80 százaléka.

Családi- és személyesjövedelem-kritérium: havi családi jövedelme legfeljebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80 és személyes jövedelme 70 százaléka.

Referencia: általános iskola 8. évfolyam, 21–25 éves.

Becsloffüggyvény: probit.

Függő változó: kapott rendszeres szociális segélyt.

A legalább 5 százalékos szinten szignifikáns együttműködőket dőlt betűvel írjuk.

7. táblázat (folytatás)
 A rendszeres szociális segélyhez jutás valószínűségét meghatározó tényezők
 (marginális hatások)
 N = 7440

Változó	V. modell		VI. modell		VII. modell	
	marginális hatás	z	marginális hatás	z	marginális hatás	z
<i>Személyes jellemzők</i>						
Nő	-0,0228	-4,81	-0,0224	-4,73	-0,0310	-5,47
<i>Iskolai végzettség</i>						
Általános iskola 8. évfolyamánál alacsonyabb	-0,0039	-0,45	-0,0038	-0,43	0,0061	0,51
Középiskola érettségi nélkül szakmai oklevéllel	-0,0017	-0,30	-0,0016	-0,29	-0,0108	-1,67
Középiskola érettségivel	-0,0253	-4,19	-0,0251	-4,13	-0,0468	-7,57
Főiskola	-0,0065	-0,51	-0,0068	-0,53	-0,0312	-2,88
Egyetem	-0,0089	-0,46	-0,0082	-0,42	-0,0400	-3,05
Minden más	-0,0389	-3,89	-0,0392	-3,94	-0,0537	-4,88
<i>Életkor</i>						
maximum 20 éves	-0,0313	-4,47	-0,0308	-4,34	-0,0413	-4,87
26-30 éves	0,0144	1,27	0,0135	1,20	0,0264	1,83
31-35 éves	0,0192	1,61	0,0176	1,51	0,0327	2,17
36-40 éves	0,0358	2,51	0,0340	2,43	0,0563	3,10
41-45 éves	0,0202	1,56	0,0187	1,47	0,0347	2,08
46-50 éves	0,0105	0,96	0,0089	0,83	0,0129	0,97
50+ éves	-0,0112	-1,27	-0,0131	-1,55	-0,0257	-2,50

7. táblázat (folytatás)

Változó	V. modell		VI. modell		VII. modell	
	marginális hatás	z	marginális hatás	z	marginális hatás	z
<i>Jövedelem</i>						
Családi jövedelem	-0,0020	-12,62	-0,0021	-13,34		
Személyes jövedelem	-0,0002	-1,42			-0,0010	-7,43
<i>Önkormányzati változók</i>						
Jövedelemadó (ezer főre)	-0,0001	-1,13	-0,0001	-1,07	-0,0002	-2,32
Lakosságszám (tízezer fő)	0,0002	2,11	0,0002	2,11	0,0003	2,72
Munkanélküliségi ráta, százalék	0,6478	9,22	0,6483	9,22	0,8504	11,25

Marginális hatás: marginális hatás az átlag környezetében.

Jövedelemadó: személyi jövedelemadó a településen (ezer forint/fő), 2004.

Lakosságszám: a lakosság száma a településen (az év közepén, tízezer fő), 2004.

Munkanélküliségi ráta: kistérségi munkanélküliségi ráta (százalék), 2004 (éves átlag).

Családi jövedelem: egy főre jutó havi családi nettó jövedelem (ezer forint/fő), 2004 (éves jövedelemből számítva).

Személyes jövedelem: egy főre jutó havi személyes nettó jövedelem (ezer forint/fő), 2004 (éves jövedelemből számítva).

Személyes jövedelem-kritérium: havi személyes jövedelme legfeljebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 70 százaléka.

Családi jövedelem-kritérium: az egy főre jutó havi nettó családi jövedelem legfeljebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80 százaléka.

Családi- és személyesjövedelem-kritérium: havi családi jövedelme legfeljebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80 és személyes jövedelme 70 százaléka.

Referencia: általános iskola 8. évfolyam, 21–25 éves.

Becsőlfüggvény: probit.

Függő változó: kapott rendszeres szociális segélyt.

A legalább 5 százalékos szinten szignifikáns együttműködőket dőlt betűvel írjuk.

náljuk (I. modell: családjövedelem-kritérium, II. modell: személyesjövedelem-kritérium, III. modell: személyes- és családjövedelem-kritérium együtt, IV. modell: személyes- és családjövedelem-kritérium külön-külön).

További három modellt is becslünk, amelyekben a jövedelemkritériumokat az egyének személyes- és családjövedelem-változóival helyettesítettük (V. modell: mindkét jövedelem, VI. modell: családi jövedelem, VII. modell: személyes jövedelem). Ha a segélyhez jutási esélyekkel és a jövedelmekkel kapcsolatos információ tökéletes, a kérelmezési költség nulla, és ha az önkormányzat maradéktalanul betartja a szabályokat (továbbá ha a segélyt odaítélő önkormányzat éppen azokkal a jövedelmi információkkal rendelkezik, amelyek a mintában szerepelnek), akkor a jövedelemváltozók bevonása nem túl gyümölcsöző. Ekkor ugyanis a jogosultsági jövedelemhatárig a hozzájutási esély egységnyi, a jövedelemhatár felett pedig nulla volna. Tökéletlen információ, pozitív kérelmezési költség és a szabályoknak esetleg nem mindenben megfelelő önkormányzati odaítélési gyakorlat mellett azonban a jövedelemváltozók becsült paramétereiből következtetéseket vonhatunk le arra nézve, hogy a hozzájutási esély és a jövedelmek kapcsolatának legalább az iránya megfelel-e annak, amit egy alacsonyjövedelműek támogatására hivatott jövedelemtranszfertről várhatunk (negatív paraméterbecslés).

Korábbi eredményeinket figyelembe véve, feltehetjük továbbá, hogy az önkormányzatok odaítélési gyakorlatát, illetve az egyének kérelmezési magatartását más, helyi (önkormányzati) tényezők is befolyásolják. Három változót használunk – ezeket mind a hét modellbe beillesztettük: 1. a lakóhely mérete, 2. a helyi munkaerőpiac aktuális állapota, valamint 3. az adott település „gazdagsága”. A lakóhely méretét a lakóhely népességével (évközepe állapot), a munkaerőpiac állapotát a kistérségi munkanélküliségi rátával (éves átlag), a település „gazdagságát” a település egy főre jutó személyi jövedelemadójával közelítettük. A lakónépesség és a személyi jövedelemadó változóját a KSH 2004. évi TSTAR-adatbázisából, a kistérségi munkanélküliségi rátát pedig a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal regisztrált munkanélkülieket magában foglaló adatbázisából vettük át. Várakozásaink szerint a lakóhely népességének együttthatója egyaránt lehet pozitív és negatív. Ha pozitív, ez azt jelenti, hogy nagyobb településen az odaítélési gyakorlat kevésbé szigorú, illetve a kérelmezési hajlandóság nagyobb, ha negatív, akkor nagyobb településen az önkormányzat inkább képes vagy inkább törekszik a jövedelem vizsgálatára, és/vagy nagyobb településen a kérelmezési hajlandóság kisebb. A kistérségi munkanélküliségi rátára egyértelműen pozitív együttthatókat várunk: az önkormányzat könnyebben ítéli oda a segélyt, ha az elhelyezkedési probléma súlyosabb, illetve: rosszabb munkaerőpiaci helyzetű településeken várhatóan több a kérelmező – adott jövedelem és a jövedelemkritériumok adott teljesülése mellett. A jövedelemadó esetében a pozitív összefüggés azt jelentené, hogy a „gazdagabb” önkormányzatok könnyebben ítélik oda a segélyt, és/vagy nagyobb a „gazdagabb” településen élők kérelmezési hajlandósága, a negatív pedig azt, hogy magasabb jövedelemadó mellett az önkormányzatok szűkmarkúbbak, és/vagy kisebb a segélyezés iránti igény (relatív kevesebb a kérelmezők száma).

A magyarázó változók utolsó csoportját a mintába került egyének néhány fontos szociodemográfiai jellemzője alkotja (e változók is mind a hét modellben szerepelnek). Feltesszük, hogy az önkormányzatok a segély odaítélésékor nem diszkriminálnak az egyének személyes jellemzői szerint, és hogy az egyének a segéllyel és segélyhez jutással kapcsolatos információikban nem különböznek egymástól. Ekkor a személyes jellemzők paraméterei azt mutatják meg, hogy – adott jövedelem, jövedelemkritérium és önkormányzati odaítélési gyakorlat mellett – mely személyes jellemzőkkel rendelkező egyének kérelmezési hajlandósága magasabb/ alacsonyabb. A kérelmezési hajlandóság pedig adott (várható) segélyösszeg mellett a hozzájutás (pszichikai, idő- és pénzübeli) költségeitől függ – minél magasabb a költség, annál kisebb lesz a kérelmezési hajlandóság. Három

személyes jellemzőt vizsgálunk: nem (nő = 1, férfi = 0), iskolai végzettség és életkor. A két utóbbi változó esetében kétértékű változósorozatokat használunk (referenciakategóriák: 8 általánost végzett és 21–25 éves).

A becslések eredményeit a 7. táblázatban foglaltuk össze, a táblázatban az átlag környezetében mért marginális hatások szerepelnek. A segélyben részesülők aránya a becslési mintában 9,3 százalék.

A *jövedelemkritériumok* paramétereire minden modellben pozitív és a szokásos szinten ($p = 0,05$) szignifikáns becslést kaptunk. Az értékek 0,020 és 0,096 között szóródnak. A legerőteljesebb a családjövedelem-kritérium hatása (I. és IV. modell, rendre 0,096 és 0,086-os értékekkel). A rendszeres szociális segélyhez jutás valószínűségét mindkét kritérium teljesülése érzékelhetően emeli, a családjövedelem-kritérium hatása lényegesen nagyobb, mint a személyesjövedelem-kritériumé. A jövedelemkritériumok paraméterbecslései tehát arra utalnak, hogy a jövedelemtranszfer – noha meglehetősen „zajosan” – hozzájárul az alacsonyjövedelműek jövedelmi helyzetének javulásához.

Ami a *jövedelmeket* illeti, a paraméterbecslések eredménye szignifikáns és negatív. Kivétel a családi jövedelem változója az V. modellben: itt a becslés nem szignifikáns. A jövedelemkritériumok paramétereire viszonyítva a becslött együtthatók értéke egy nagyságrenddel kisebb: a családi és/vagy a személyes jövedelmek ezerforintos csökkenése mindössze 0,001–0,002-kel emeli a segélyhez jutás valószínűségét. Az összefüggés iránya tehát megfelel annak a várakozásnak, hogy az adott jövedelemfenntartási program inkább az alacsonyjövedelműeket érje el, ugyanakkor a hatás meglehetősen gyenge.

Térjünk át most a három *önkormányzati* változóra! A *személyi jövedelemadó* változójának becslött paramétere minden modellben negatív, a szokásos 5 százalékos szignifikanciaszinten azonban csupán három modellben (II., III., VII.) elfogadható. Az elfogadható együtthatóbecslések értékei olyannyira kicsik, hogy a hatást gyakorlatilag nullának tekinthetjük. Valamelyest hasonló a helyzet a *lakosság szám változója* esetében is: a becslött paraméter minden modellben szignifikáns és pozitív, az összefüggés azonban rendkívül gyenge. A *munkanélküliségi ráta* paraméterbecslése viszont minden modellben szignifikáns és pozitív, az együtthatók értéke rendkívül magas. Az értékek 0,65 és 0,89 között szóródnak, a munkanélküliségi ráta emelkedése tehát igen jelentős mértékben növeli a segélyhez jutás valószínűségét. Úgy tűnik, a három önkormányzati változó közül kettő nem gyakorol érdemi hatást a segélyhez jutási esélyekre. A munkanélküliségi ráta változójára kapott becslések azonban azt mutatják, hogy rosszabb munkaerőpiaci helyzetű kistérségekben az önkormányzatok segélyezési gyakorlata – adott jövedelmek és jövedelemkritériumok mellett – lényegesen bőkezűbb és/vagy a kérelmezési hajlandóság lényegesen nagyobb.

Végül vizsgáljuk meg a nem, az iskolai végzettség, valamint az életkor segélyhez jutási valószínűsége gyakorolt hatását! Értelmezésünk szerint mindhárom változó a szóban forgó csoporthoz tartozó egyének (parciális) kérelmezési hajlandóságát mutatja meg. Pozitív együtthatóbecslések tehát erőteljesebb, negatív becslött együtthatók pedig gyengébb kérelmezési hajlandóságra utalnak. A *nem* (nő) változó paraméterbecslése minden modellben szignifikáns és negatív (–0,002 és –0,003 közötti értékekkel), a nők kérelmezési hajlandósága tehát gyengébb, mint a férfiaké. Az *iskolai végzettséget* jelző változósorozat esetében a hatások vegyesek. A nyolc általánosnál kevesebbet végzett személyek esetében egyetlen paraméterbecslés sem szignifikáns, tehát ez a csoport a kérelmezési hajlandóságot tekintve nem különbözik a referenciacsoporttól (nyolc általánost végzettek). Hasonló a helyzet azoknál a személyeknél, akik középiskolát végeztek érettségi nélkül szakmai oklevéllel, bár az egyik modellben találnunk egy szignifikáns, negatív becslött együtthatót. Az érettségivel rendelkezők esetében szignifikáns és negatív paramétereket kapunk (–0,02 és –0,05 közötti értékekkel). E csoport kérelmezési hajlandósága

tehát érzékelhetően kisebb, mint a referenciacsoporté. A főiskolát és az egyetemet végzett egyénekre nézve az első négy modellben (ezekben szerepelnek a jövedelemkritériumok) a becslések szignifikáns és negatív paramétereket produkáltak ($-0,03$ és $-0,05$ közötti értékekkel), ezek az iskolai végzettségi fokozatok a nyolc általánoshoz képest alacsonyabb kérelmezési hajlandósággal járnak együtt. A jövedelemváltozókat tartalmazó modellek közül a VII. modellben látunk ugyancsak szignifikáns és negatív együtthatóbecslést. Végül az utolsó csoportban (minden más iskolai végzettség, ami elsődlegesen a doktori képzésből kikerülőket jelöl) a paraméter ugyancsak szignifikáns és negatív ($-0,04$ és $-0,06$ közötti értékek). Összefoglalásként azt mondhatjuk, hogy alacsonyabb iskolai végzettség mellett a kérelmezési hajlandóság nagyobb, magasabb iskolai végzettség mellett pedig kisebb – itt a magasabb iskolai végzettség az érettségಿನél kezdődik. Az *életkori* csoportok közül a legfiatalabbak (legfeljebb húszévesek) kérelmezési hajlandósága szignifikánsan kisebb, mint a referenciacsoporté (21–25 évesek), a 26–35 és a 41–50 évesek csoportjának hajlandósága viszont nem különbözik a 21–25 évesektől. A 36–40 évesek esetében viszont minden modellben szignifikáns és pozitív, a legidősebb korcsoportban pedig minden modellben szignifikáns és negatív paraméterbecsléseket látunk. A legfiatalabb és a legidősebb korcsoportokhoz tartozók kérelmezési hajlandósága tehát kisebb, a 36–40 éveseké pedig nagyobb, mint a referenciacsoporté, a többi korcsoport (26–35, 41–50 évesek) viszont ebben a tekintetben nem különböztethető meg a 21–25 évesektől.

*

A tanulmány a munkanélküli-jövedelemtámogatások két csoportjának (munkanélküli-járadék, álláskeresői és átképzési támogatás, valamint a rendszeres szociális segély) célzását vizsgálta a KSH 2004. évi jövedelemfelvételének mintáján. Először azt elemeztük, hogy adott támogatások milyen mértékben érik el az alacsony jövedelműeket, és hogy milyen szerepet játszanak a jövedelemegyenlőtlenségek kiegyenlítésében. Másodsor arra kerestünk választ, hogy a rendszeres szociális segélyhez való hozzájutást hogyan befolyásolja a családi és a személyes jövedelem, valamint a lakóhely néhány jellemzője. Az első problémát két oldalról is szemügyre vettük: egyszerű jövedelemeloszlási mérőszámokat alkalmaztunk, majd a jövedelmek hipotetikus újraelosztásának egyenlőtlenségre gyakorolt hatására kérdeztünk rá. A második problémát többváltozós modellel (probit) vizsgáltuk, amelyen a segélyhez jutás valószínűsége, valamint a jövedelmek (és egyéb változók) összefüggése tanulmányozható.

Azt találtuk, hogy a kétféle munkanélküli-jövedelemtámogatás viszonylag jól céloz: mind a jövedelemforráshoz jutók arányát, mind a jövedelmek összegét, mind pedig a támogatásokban összjövedelmen belül elfoglalt arányát vizsgálva, inkább a jövedelemeloszlás alján elhelyezkedőknek jutnak, bár a felső jövedelmi csoportok is részesednek belőlük, és a jövedelemeloszlás legalját kevéssé érik el. Ami a jövedelemhányadokat (az egyes jövedelmi csoportok adott támogatásból való részesedését) illeti, a rendszeres szociális segély esetében kiugró részesedést a szegénységi küszöb környezetében találunk, e támogatás tehát szerepet játszik a szegénység enyhítésében, a viszonylag jobb helyzetű szegények körében. A jövedelem-újraelosztás gyakorlata arról tanúskodik, hogy egyfelől e támogatások megvonása jelentősen rontaná a legalsó jövedelmi pozíciókban lévők helyzetét (s emelné a szegénységi rátát), másfelől változatlan összegű támogatások újraelosztása az alsó jövedelmi csoportok javára két esetben javítaná e csoportban lévők helyzetét, és mérsékelné a szegénységi rátát. A munkanélküli-járadék, álláskeresői és átképzési támogatás esetében a javulás akkor következne be, ha a támogatás teljes összegét a legalsó decilis kapná meg, a rendszeres szociális segély újraelosztása pedig abban az

esetben járna érzékelhető javulással és a szegénységi ráta csökkenésével, ha a támogatás teljes összegét a két alsó decilisnek a támogatásra egyébként is jogosult tagjai között osztanánk el.

Ami az egyének személyes és családi jövedelmeinek, a jogosultsági kritériumoknak, a helyi munkaerő-piaci helyzetnek, az önkormányzat pénzügyi helyzetének, valamint a településméretnek a rendszeres szociális segélyhez jutási esélyekre gyakorolt hatását illeti, azt találtuk, hogy a jövedelemkritériumok erőteljesebb teljesülése mellett a segélyhez jutás valószínűsége magasabb, valamint hogy rosszabb munkaerő-piaci helyzetű kistérségekben az önkormányzatok bőkezűbbek és/vagy a kérelmezési hajlandóság nagyobb.

Hivatkozások

- ATKINSON, A. B.–MICKLEWRIGHT, J. [1992]: *Economic Transformation in Eastern Europe – the Distribution of Income*. Cambridge University Press, Cambridge.
- BENEDEK DÓRA–FIRLE R.–SCHARLE ÁGOTA [2006]: A jóléti újraelosztás mértéke és hatékonysága. PM Kutatási Füzetek 17. sz., Pénzügyminisztérium közgazdasági kutató osztály, Budapest.
- BENEDEK DÓRA–LELKES ORSOLYA [2006]: A magyarországi jövedelem-újraelosztás és egy egykulcsos adóreform vizsgálata mikroszimulációs modellel. *Közgazdasági Szemle*, 7–8. sz. 604–623. o.
- BENEDEK DÓRA–LELKES ORSOLYA–SCHARLE ÁGOTA–SZABÓ MIKLÓS [2006]: A magyar államháztartási bevételek és kiadások szerkezete 1991–2004 között. *Közgazdasági Szemle*, 2. sz. 119–143. o.
- BÓDIS LAJOS–GALASI PÉTER–MICKLEWRIGHT, J.–NAGY GYULA [2005]: *Munkanélküli-ellátás és hatásvizsgálatai Magyarországon*. KTI Könyvek. MTA Közgazdaságtudományi Kutatóintézet, Budapest.
- ÉLTETŐ ÖDÖN–HAVASI ÉVA [2006]: A szegénység jellemzői a kilencvenes évek közepén és napjainkban. Megjelent: *Kovács–Szabó–Szoukup* [2006] 25–42. o.
- FAZEKAS KÁROLY [2002]: Tartós munkanélküliek rendszeres szociális segélyezése és önkormányzati közfoglalkoztatása Magyarországon 2000–2001-ben. *Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek*, 2002/6. MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont Munkaerő-piaci Kutatások Műhelye és BKÁE emberi erőforrások tanszék, Budapest.
- FIRLE RÉKA–SZABÓ PÉTER ANDRÁS [2007]: A rendszeres szociális segély célzottságának és munkakínálati hatásának vizsgálata. *Közpénzügyi Füzetek*, 18. ELTE TTK, Budapest, április.
- FÖRSTER M. F.–TÓTH ISTVÁN GYÖRGY [1997]: Szegénység és egyenlőtlenségek Magyarországon és a többi visegrádi országban, TÁRKI Társadalompolitikai tanulmányok 1, Társ. Budapest.
- FÖRSTER M. F.–TÓTH ISTVÁN GYÖRGY [1999]: Családi támogatások és gyermekszegénység a kilencvenes években Csehországban, Magyarországon és Lengyelországban, TÁRKI Társadalompolitikai tanulmányok 16. Társ. Budapest.
- GÁBOS ANDRÁS–SZIVÓS PÉTER [2001]: A szegénység mértéke és a gyermekes családok jövedelmi helyzete. Megjelent: *Szivós Péter–Tóth István György* (szerk.): *Tíz év. TÁRKI monitor jelentések*, Társ. Budapest, 31–48. o.
- GALASI PÉTER [1995]: *Income Inequality and Dynamics in Hungary 1987, 1992–94*, Megjelent: *Erich Éva–Révész Gábor* (szerk.): *Human Resources and Social Stability during Transition in Hungary*. International Center for Economic Growth, San Francisco, 35–92. o.
- GALASI PÉTER [1998]: *Income Inequality and Mobility in Hungary, 1992–96*. Innocenti Occasional Papers, Economic and Social Policy Series, 64. UNICEF ICDC, Firenze.
- GALASI PÉTER–NAGY GYULA [2001]: Are Children Being Left Behind in the Transition in Hungary?, Megjelent: *Bradbury, B.–Jenkins, S.–Micklewright, J.* (szerk.): *The Dynamics of Child Poverty in Industrialised Countries*, Cambridge University Press, Cambridge, Chapter 10.
- GALASI PÉTER–NAGY GYULA [2003]: A munkanélküli ellátás változásainak hatása a munkanélküliek segélyezésére és elhelyezkedésére. *Közgazdasági Szemle*, 7–8. sz. 608–634. o.
- GALASI PÉTER–NAGY GYULA [2006]: Az aktív korú nem foglalkoztatottak jövedelmi helyzete, Megjelent: *Kovács–Szabó–Szoukup* [2006] 43–53. o.

- HECKMAN, J. J.–SMITH, J. A. [2004]: The Determinants of Participation in a Social Program: Evidence from a Prototypical Job Training Program. *Journal of Labor Economics*, Vol. 22. No. 2. 243–298. o.
- JARVIS, S.–MICKLEWRIGHT, J. [1995]: The Targeting of Family Allowances in Hungary. Megjelent: van de Walle, D.–Neaed, K. (szerk.): *Public Spending and the Poor: Theory and Evidence*. John Hopkins University Press, Baltimore, 294–320. o.
- JARVIS, S.–PUDNEY, S. [1995]: Redistributive Policy in a Transition Economy: The Case of Hungary, Megjelent: *Newbery, D. M. G.* (szerk.): *Tax and Benefit Reform in Central and Eastern Europe*. CEPR, London.
- KAPITÁNY ZSUZSA–MOLNÁR GYÖRGY–VIRÁG ILDIKÓ [2005]: Háztartások a tudás- és munkapiacra, KTI Könyvek. MTA Közgazdaságtudományi Kutatóintézet, Budapest.
- KATTUMAN, P.–REDMOND, G. [2001a]: Income Inequality in Early Transition: The Case of Hungary 1987–1996. *Journal of Comparative Economics*, Vol. 29. 40–65. o.
- KATTUMAN, P.–REDMOND, G. [2001b]: Employment polarisation and inequality in the UK and Hungary. *Cambridge Journal of Economics*, Vol. 25. 467–480. o.
- KESZTHELYINÉ RÉDEI MÁRIA (szerk.) [2006a]: A 2005. évi lakossági jövedelemfelvétel összefoglaló adatai. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- KESZTHELYINÉ RÉDEI MÁRIA [2006b]: A lakossági jövedelmek mérésének megbízhatóbb módszere. *Statisztikai Szemle*, 5–6. sz. 518–551. o.
- KESZTHELYINÉ RÉDEI MÁRIA–SZABÓ ZSUZSA [2006]: A jövedelmek színvonalának és eloszlásának alakulása Magyarországon az elmúlt másfél évtizedben, Megjelent: *Kovács–Szabó–Szoukup I.* (szerk.) [2006] 7–24. o.
- KOVÁCS ANNA–SZABÓ ANDREA–SZOUKUP ISTVÁN (szerk.) [2006]: *Jövedelmi helyzet, jövedelemeloszlás, 2004. Válogatott tanulmányok*, Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2006.
- KÖLLŐ JÁNOS–SEMJÉN ANDRÁS [1995]: A munkanélküli-segély mint költség, jövedelem és ösztönző, Megjelent: *Gábor László– Köllő János* (szerk.) [1995]: *Foglalkoztatáspolitikai orvosságos és mérőmérő. A Szociálpolitikai Értesítő Könyvtára*, Max Weber Alapítvány, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Societas Alapítvány, T-Twins Kiadó, Budapest, 9–98. o.
- KSH [2006]: A jövedelmi felvétel módszertana. A 2005. évi mikrocenzushoz kapcsolt „C” jövedelmi adatok című felvétel lépéseiről. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- MICKLEWRIGHT J.–NAGY GYULA [1998]: Segélyezés, életszínvonal és ösztönzés a munkanélküli-járadék kimerítése után. *Közgazdasági Szemle*, 5. sz. 401–423. o.
- MICKLEWRIGHT J.–NAGY GYULA [1999]: Living standards and incentives in transition: The implications of UI exhaustion in Hungary. *Journal of Public Economics*, Vol. 73. No. 3. 297–319. o.
- SEMJÉN ANDRÁS [1996]: A pénzbéli jóléti támogatások ösztönzési hatásai. *Közgazdasági Szemle*, 10. sz.. 841–862. o.
- SZIVÓS PÉTER–TÓTH ISTVÁN GYÖRGY [1998]: A háztartások jövedelmi szerkezete, egyenlőtlenségek, szegénység és a jóléti támogatások, Megjelent: *Sik Endre–Tóth István György* (szerk.): *Zárótanulmány. Jelentés a Magyar Háztartás Panel 6. hullámának eredményeiről*. BKE szociológia tanszék–Tárki, Budapest, 58–72. o.
- TÓTH ISTVÁN GYÖRGY [1996]: The Role of Welfare Programmes in Alleviating Poverty in Hungary, 1992–1993. *International Review of Comparative Public Policy*, 7. évf. 125–145. o.
- TÓTH ISTVÁN GYÖRGY [2005]: Jövedelemeloszlás. A gazdasági rendszerváltástól az uniós csatlakozásig. *Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság–Századvég Kiadó, Budapest* 334 o.